

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Pachatel a oběť ve vztazích Probační a mediační služby, východiska
a praktické vztahy**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Antonín Olejníček

Vypracovala:
Irena Vašíčková

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Pachatel a oběť ve vztazích Probační a mediační služby, východiska a praktické vztahy“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 20. dubna 2011

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Antonínu Olejníčkovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Taktéž bych chtěla poděkovat probačním úředníkům a asistentům Probační a mediační služby, střediska Brno za odbornou pomoc, konzultace a zapůjčené materiály, které mi poskytli ke zpracování mé bakalářské práce, hlavní dík patří především vedoucímu střediska panu Mgr. Vítězslavu Klusákovi.

Irena Vašíčková

OBSAH

ÚVOD	2
1 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA	4
1.1 Dějiny a současnost PMS	4
1.2 Probační a mediační činnost	7
1.3 Středisko PMS – Brno	13
2 PACHATEL TRESTNÉHO ČINU	19
2.1 Obecně prospěšné práce	20
2.2 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	28
2.3 Trest domácího vězení	32
3 OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU	37
3.1 Práva oběti trestného činu.....	37
3.2 Práce PMS s obětí trestného činu	40
3.3 Přehled neziskových organizací zabývajících se pomocí obětí trestného činu	42
4 KAZUISTIKY	46
5 ZÁVĚR	57
6 RESUMÉ	58
7 ANOTACE	59
8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
9 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	64
10 SEZNAM TABULEK	65

ÚVOD

Pojmy probace a mediace jsou v dnešní době velice často zmiňované, a to především díky rostoucí medializaci nových alternativ soudem uložených trestů. Zrychlený vývoj relativně nové součásti právního řádu ČR odráží aktuální potřeby naší společnosti – co nejefektivněji pokrýt jak trestání společensky nežádoucích činů, tak zabezpečení efektivní prevence. K tomuto účelu byla zřízena instituce Probační a mediační služby (dále PMS) zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě. Pracovní náplň probačních úředníků a asistentů PMS má úzkou spjitost s praktickým uplatněním znalostí z oboru sociální pedagogiky, kdy směřuje pachatele k odpovědnosti za trestný čin, který spáchal a poskytuje mu možnost k vyjádření postoje ke spáchanému skutku a jeho představám o nápravě způsobené škody. Důležitým posláním PMS je prevence kriminality a snižování rizik recidivy a tím PMS především přispívá k ochraně společnosti.

Téma bakalářské práce „Pachatel a oběť ve vztazích Probační a mediační služby ČR, východiska a praktické vztahy,“ jsem si zvolila proto, že mne úzce pojí s mou první pracovní zkušeností, kterou jsem získala na roční absolventské stáži na středisku PMS v Brně a také na odborné praxi v rámci studia Specializace v pedagogice UTB Zlín. Na středisku PMS Brno jsem pracovala jako administrativní pracovnice a mimo zpracování spisové agendy jsem byla v každodenním kontaktu s klienty střediska PMS.

Tato práce si klade za primární cíl charakterizovat fungování PMS a zmapovat její problematická místa ve výkonu praxe, a to s konkrétním zaměřením na středisko PMS Brno. K tomuto náhledu mi poslouží odborná literatura, rozhovory s probačními úředníky a asistenty střediska PMS Brno, statistika evidovaných případů v rámci Jihomoravského kraje z let 2009 a 2010, kasuistika případů trestu domácího vězení a dále již uvedené osobní zkušenosti získané na absolventské stáži a odborné praxi.

V první kapitole nastíním vývoj PMS v kontextu jejího historického začátku, podrobně se budu věnovat probačním a mediačním činnostem PMS a též charakteristice profese úředníka PMS. Tuto kapitolu ukončím shrnutím poznatků z praxe na středisku PMS Brno se zmapování problematických míst v činnosti.

Ve druhé kapitole se budu věnovat pachateli trestného činu. Po seznámení se s charakteristikou osoby pachatele se zaměřím na definování konkrétních alternativních trestů, kterými jsou obecně prospěšné práce, trest domácího vězení a zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

I když se zdá, že je věnováno více pozornosti pachatelům než obětem trestných činů, trestnou činnost nelze účinně řešit jen se zaměřením na pachatele, ale musí se také pohlížet na to, jak těmto obětem pomoci. Ve třetí kapitole proto budu popisovat osobnost oběti trestného činu, nastíním jaké má oběť trestného činu postavení a práva v trestním řízení a jakým způsobem probíhá práce probačního úředníka s touto osobou. Na závěr této kapitoly uvedu přehled několika neziskových organizací, které se zaměřují na pomoc obětem trestného činu.

V závěru mé bakalářské práce předložím několik kasuistik trestu domácího vězení, se kterými jsem se během mé stáže v PMS středisku Brno setkala, a které považuji za přínosné v rámci objasnění problematiky fungování PMS v praxi.

1 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

1.1 Dějiny a současnost PMS

Pro porozumění současného stavu a směřování PMS je nezbytné ohlédnutí za aktivitami, které ve své době přispěly k rozvoji nových způsobů práce s pachateli trestných činů. Přibližně od konce 60. let dvacátého století sehrála významnou úlohu práce sociálních kurátorů, následně kurátorů pro mládež a v rámci systému vězeňství vznikala místa sociálních pracovníků. Po roce 1989, kdy došlo v naší zemi k převratným politickým a společenským změnám, vyvstala současně potřeba reformy justičního a vězeňského systému. Do řešení trestné činnosti byl aktivně zapojen pachatel. Se zaměřením na odstranění následků jeho jednání se změnilo i postavení poškozeného, kterému bylo umožněno ovlivňovat proces vlastního odškodnění.

První kroky k zavedení prvků probace a mediace souvisely se změnou trestní legislativy a vedly k rozšíření škály trestů nespojených s trestem odnětím svobody a dalších opatření, zejména odklonů trestního řízení (institut podmíněného zastavení trestního stíhání, institut narovnání, trest obecně prospěšných prací, trest podmíněného odsouzení s dohledem a možnost podmíněného upuštění od potrestání s dohledem). S vývojem probace a mediace souvisí i postupná proměna sociální práce, která sehrála významnou úlohu při jejím vzniku. O základní koncepci probace a mediace se zasadili přednášející a studenti z katedry sociální práce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, kteří založili v roce 1994 Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici. Přestože tento projekt nebyl oficiálně ministerstvem přijat, stal se významnou inspirací pro vlastní obsah činnosti a podnětem k vytvoření míst probačních úředníků. První místa probačních úředníků byla zřízena k 01.01.1996 na většině okresních a některých krajských soudech, kde tuto práci vykonávali dřívější administrativní pracovníci soudů. Při této příležitosti se dostali do justice i první sociální pracovníci, kteří se v praxi pokoušeli rozvíjet nové pracovní postupy již v předrozsudkové fázi trestního řízení a naplňovat tak očekávání spojená s širším využíváním jednotlivých institutů v praxi¹. Probační a mediační služba v rozsahu stanovená zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě byla zřízena k 01.01.2001. PMS působí v širokém rámci celého trestního řízení a jejím hlavním úkolem je přispívat prostřednictvím probace a mediace

¹ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 1-5 A2.

k naplňování trestní spravedlnosti v rozsahu definovaném tímto zákonem, zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákonem, zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád) a zákonem č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále ZSM).²

Účelem PMS je připravit a zajistit pro státní zástupce a soudce dostatečné podmínky pro možnost uložení některých z alternativních sankcí nebo opatření, a to u dospělých i mladistvých pachatelů.³

Alternativní trestněprávní sankce nejsou zaměřeny pouze na omezení svobody a práv pachatele, ale usilují o odborné vedení a pozitivní působení na chování pachatele, čímž se liší od tradičních trestů. Smysl alternativních sankcí je naplněn teprve tehdy je-li pachatel ochoten se na výkonu aktivně podílet. Účelem je konfrontovat pachatele s jeho kriminálním chováním v podobě hrozícího trestu, změnit pachatelův postoj a posílit tím jeho odpovědnost za spáchaný trestný čin.⁴ Činnost PMS spočívá v kvalifikovaném zajištění výkonu alternativních trestů a odklonů v trestním řízení. Tato realizace vyžaduje individuální práci a odborné vedení obviněných a odsouzených.⁵ Zákon PMS tedy předpokládá, že alternativní tresty mají být nejen ukládány a kontrolovány, ale také je třeba jejich aplikaci řádně připravit a zajistit tak pro soudce a státní zástupce relevantní a potřebné informace, čímž by byl posílen předpoklad, že pachatelem bude trest řádně vykonán a nebude docházet k další trestné činnosti.⁶ PMS se prostřednictvím probace a mediace podílí na řešení sporů mezi obviněným a poškozeným. Svou činností usiluje o urovnání konfliktních stavů a obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením. PMS se podílí

² DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 1. C2.

³ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 38.

⁴ SOTOLÁŘ A., PŮRY F., ŠÁMAL P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000. s. 24.

⁵ KUČHTA J., VÁLKOVÁ H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd., Praha : C.H. Beck, 2005. s. 253.

⁶ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 38.

na prevenci trestné činnosti. Cílem pro naplnění trestní spravedlnosti je integrace pachatele, participace poškozeného a ochrana společnosti.⁷

Současný stav PMS v ČR

Pro realizaci a uplatnění alternativních trestů je nezbytná funkční, materiálně i personálně zajištěná PMS s celostátní působností. Její fungování musí být zajištěno ve všech soudních okresech, s určitou nezávislostí, samostatným vedením a vymezenými vztahy vůči orgánům činným v trestním řízení a ministerstvu spravedlnosti.⁸ PMS je organizační složkou státu a jménem státu jedná v rozsahu působnosti dané zákonem.⁹ Sídlo PMS je v hlavním městě Praze. V čele stojí ředitel, který jedná jejím jménem, a který je do své funkce jmenovaný a odvolávaný ministrem spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti vykonává nad činností PMS dohled. Poradním orgánem ministra je Rada pro Probaci a mediaci. PMS se člení na ředitelství a 74 středisek působících v sídlech okresních, obvodních nebo městských soudů.¹⁰ Za řádný chod středisek PMS v regionu je odpovědný regionální vedoucí. Za jednotlivá střediska jsou odpovědní vedoucí středisek. Střediska PMS nemají právní subjektivitu a nejsou samostatnou účetní jednotkou. Střediska PMS provádí úkony probace a mediace na základě pokynů orgánů činných v trestním řízení. Střediska se mohou členit na specializovaná a odborná oddělení.

Požadavky na výkon profese v PMS

Odborné činnosti vykonávají probační úředníci a probační asistenti. Rozdíl mezi úředníkem a asistentem je v požadavku na vzdělání. Probační úředník musí mít vystudovanou vysokou školu v magisterském programu se společenskovedním zaměřením a současně musí vykonat odbornou zkoušku po absolvování základního kvalifikačního vzdělávání pro úředníky. Pro práci probačního asistenta je požadováno středoškolské vzdělání v oblasti společenskovední a zároveň musí splňovat další požadavek, a to věk minimálně 21 let. K výkonu svých funkcí musí splnit náročné

⁷ MARKLOVÁ L., ŠTĚPANÍK P., VENGLÁŘOVÁ M., a kol. *Manuál práce s oběťmi trestných činů a domácího násilí*. 1. vyd. Praha: Asociace občanských poraden, 2007. s. 6.

⁸ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 38.

⁹ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 2.

¹⁰ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 2.C2.

kvalifikační a vzdělávací podmínky. Vzdělání si pracovníci PMS rozšiřují i během výkonu povolání pomocí přednášek, seminářů apod.¹¹ Z vlastní zkušenosti během pracovní stáže mohou potvrdit, že o další vzdělávání je mezi úředníky a asistenty PMS zájem, protože si tímto způsobem rozšiřují své profesní dovednosti, jedná se např. o kurzy, semináře, školení apod.

1.2 Probační a mediační činnost

Kapitola o probační činnosti se ve stručnosti zaměří na probační dohled a paroli, tedy podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. S další probační činností se velmi podrobně seznámíme v kapitole o pachateli trestného činu, která bude věnována největší agendě PMS v rámci vykonávacího řízení – trestu obecně prospěšných prací a také novým alternativním trestům: zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce; trestu domácího vězení. Taktéž v krátkosti bude objasněn pojem mediace a mediační činnost PMS v trestním řízení.

Probace je pojem odvozený z latinského probare tzn. zkoušení, ověřování.¹²

Probaci se rozumí „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, (dále jen „obviněný“), kontrola výkonu trestu nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů“.¹³

Probační dohled

Soudem/statním zástupcem může být uložen probační dohled, pokud rozhodne o podmíněném upuštění od potrestání, podmíněném odsouzení, podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, propuštění z ochranné léčby, uložení dohledu v rámci trestu obecně prospěšných prací, uložení výchovného opatření mladistvému nebo dítěti

¹¹ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 3.C2

¹² DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 1-2.B2

¹³ viz § 2 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě.

mladšímu 15ti let anebo dohled může nahradit pobyt obviněného ve vazbě. Nad odsouzeným/obviněným (dále jen odsouzený) je prováděn dohled probačním úředníkem/asistentem podle místa jeho bydliště. Spolupráce s PMS je pro odsouzeného povinná a trvá až do skončení stanovené zkušební doby nebo až do odvolání náhrady vazby dohledem. Probační dohled probíhá jako pravidelný osobní kontakt odsouzeného s probačním úředníkem/asistentem. Pravidelná setkání se mohou konat buď na středisku PMS anebo v místě bydliště odsouzeného. Povinností odsouzeného je informovat probačního úředníka/asistenta o svém pobytu, zaměstnání, zdrojích obživy a taktéž musí dodržovat soudem stanovená přiměřená omezení a povinnosti. Informace sdělené odsouzeným v průběhu dohledu musí být probačním úředníkem/asistentem vždy průběžně ověřovány a objektivizovány. Účelem dohledu je pravidelná kontrola chování a dodržování podmínek trestu, která může přispět k tomu, že odsouzený bude schopen vést řádný život bez dalšího konfliktu se zákonem. V průběhu dohledu je odsouzený veden k přijetí odpovědnosti za své chování a k hledání řešení následků trestné činnosti. Na druhé straně je probační dohled účinná podpora a pomoc odsouzenému, kdy dostává prostor sdělit své potřeby a zájmy, které mu může probační úředník/asistent pomoci řešit. Na základě individuální práce probačního úředníka/asistenta s odsouzeným je sestaven Probační program, v němž jsou stanoveny konkrétní cíle dohledu a dílčí kroky, které mají být v dlouhodobé práci s odsouzeným naplňovány. Vedle již uvedeného probačního programu obsahuje i konkrétně stanovený způsob spolupráce a kontaktu probačního úředníka/asistenta s odsouzeným, včetně vymezení následků v případě jejich nedodržení. Probační úředník/asistent oslovuje poškozené a nabízí jim svou pomoc při řešení následků trestného činu a náhrady škody. V případě zájmu se odsouzený a poškozený mohou setkat na středisku PMS, kde se mohou domluvit na náhradě škody. O průběhu výkonu probačního dohledu je soud prostřednictvím zprávy pravidelně informován, a to nejméně 1x za 6 měsíců. Ve zprávách jsou obsaženy jak úspěchy, kterých odsouzený v rámci dohledu dosáhl, tak i zjištěné nedostatky. S těmito zprávami je odsouzený seznámen. Neplní-li odsouzený soudem stanovené podmínky dohledu může soud nařídit výkon trestu, který byl odsouzenému podmíněně odložen, anebo ze kterého byl odsouzený podmíněně propuštěn. (Neplní-li podmínky stanovené soudem obviněný, kterému byla nahrazena vazba dohledem, může být znovu zatčen a navrácen do výkonu trestu).¹⁴

¹⁴ Informační leták PMS ČR: Probační dohled

Z praxe na PMS středisku Brno

Před novelou trestního zákona byly probační dohledy u podmíněně odsouzených pachatelů stanoveny podle délky zkušební doby, a to na dobu až 7 let, např. zkušební doba 7 let a zároveň na 7 let uložený probační dohled. Stanovená přiměřená zkušební doba má taktéž za úkol zajistit to, aby odsouzený vedl řádný život. V některých případech byly probační dohledy stanoveny zbytečně a neúčelně dlouho, proto probační úředníci usilovali a usilují o to, aby dohledy nebyly soudy ukládány po celou zkušební dobu. Pracovníci PMS uvítali změnu trestního zákona u stanovení délky probačních dohledů u podmíněně odsouzených jehož délku, která se nově může lišit od stanovené zkušební doby, stanovuje dle zvážení soud. (obdobné ustanovení platilo již v předchozím trestním zákoně u stanovení délky probačního dohledu u podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody). Domnívám se, že soud by proto měl stanovit délku probačního dohledu především podle individuálního posouzení pachatele, přiměřeně a hlavně účelně.

Probační dohled není založen pouze na formální povinnosti pachatele dostavovat se na středisko PMS. Jelikož probační úředník/asistent musí objektivně vyhodnotit informace získané od klienta o bydlení a způsobu života, provádí osobní návštěvy v místě, kde pachatel žije. Kvůli nedostatečnému personálnímu obsazení střediska PMS Brno ale není možné realizovat kontroly během průběhu probačního dohledu s větší intenzitou, jelikož na jednoho probačního úředníka ve středisku PMS Brno připadá až 150 probačních dohledů.

Podle pokynu ředitelství upravujícího postup PMS v oblasti výkonu dohledu nad pachateli násilných trestných činů musí být ale návštěva pachatele provedena do jednoho měsíce po úvodním kontaktu. Tento pokyn se u některých pracovníků PMS střediska Brno setkal s odmítnutím. Důvodem je, že pracovníci střediska Brno nejsou schopni kapacitně všechny tyto odsouzené do jednoho měsíce navštívit, obtížně hledají čas pro práci v terénu a navíc by po zvážení rizik měli tuto kontrolu provádět za přítomnosti dalšího probačního pracovníka, což je časově ještě obtížnější. Jelikož se probační dohledy z velké části týkají pachatelů brutálních trestných činů, zásadní výhrada směřovala k tomu, že není přece možné, aby byli vysíláni do místa bydliště pachatelů v takto krátkém čase, kdy o nich téměř nic neví a když ani nijak není zajištěna jejich bezpečnost. Dle pokynů ředitelství má středisko požádat o asistenci

policii. Policie ale pracovníky PMS odmítá doprovázet k rizikovým klientům, jelikož je k tomu nezavazuje žádná směrnice. Domnívám se, že bezpečnost pracovníků při výkonu jejich povolání by měla být zajištěna na prvním místě a tak je v některých případech jistě na místě mít s sebou doprovod policie, proto se domnívám, že ředitelství PMS by mělo s nejvyšším vedením Policie ČR dojednat podmínky spolupráce a tuto bezpečnost pro své zaměstnance tímto způsobem zajistit.

Parole

Parole vychází z francouzského *je donn ma parole* – dávám své slovo. V justici parole představuje trestněprávní institut – podmíněné propuštění, kterým se za splnění zákonem stanovených podmínek mění podoba výkonu trestu, z trestu vykonávaného ve vězení na trest vykonávaný na svobodě. Pachatel je propuštěn z vězení na svobodu za podmínky, že „dá své slovo“ podrobit se po propuštění po určenou dobu stanoveným podmínkám. Každý odsouzený ve věznici má právo požádat si o podmíněné propuštění, jestliže vykonal polovinu uloženého trestu odnětí svobody. (Výjimku tvoří pachatelé odsouzení k výjimečnému trestu nebo zvláště nebezpeční recidivisté, kteří mohou požádat o podmíněné propuštění až po uplynutí dvou třetin trestu a pachatelé odsouzení na doživotí až po uplynutí 20 let trestu vykonávaného ve vězení).¹⁵

O činnosti PMS jsou dobře informováni odborní pracovníci věznice - vychovatelé a sociální pracovníci, kteří po poradě s odsouzeným mohou dojít k závěru, že v jejich případě je vhodné spolupracovat se střediskem PMS, tzn. kdy je pravděpodobné, že soud pachateli při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody uloží dohled anebo další přiměřené povinnosti a opatření. Odborný personál věznice rovněž může pachateli pomoci s vyplněním formuláře – „Podnět k zahájení spolupráce s Probační a mediační službou“, který je následně odeslán na příslušné středisko PMS. Z časových důvodů je žádoucí, aby vyplněný formulář středisko PMS obdrželo nejpozději 3 měsíce před termínem podání žádosti pachatele o podmíněné propuštění, jelikož probační úředníci/asistenti mohou být soudu užiteční při rozhodování o žádosti o podmíněné propuštění (s dohledem). Odsouzený by měl rovněž středisko PMS informovat o tom, kdy podal na soud žádost o podmíněném propuštění. Probační

¹⁵ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 103-104.

úředník/asistent před první konzultací vychází z dodaných informací od pachatele a rovněž se seznámí s osobní kartou, spisovou dokumentací a dalšími materiály vedenými věznicí souvisejícími s případem. Na první konzultaci jsou následně dojednány rámcové podmínky spolupráce pachatele s PMS, tedy konkrétní postupy ve věci (odsouzený si sám může vyžádat potvrzení o zaměstnání, o ubytování atd., v dalších věcech mu mohou být nápomocni odborní pracovníci věznice.). V případě potřeby může pracovník PMS spolupracovat i se střediskem PMS v místě, kde bude pachatele po propuštění bydlet. Shromážděné informace jsou pracovníkem PMS ověřeny a na jejich základě je vypracováno „Stanovisko PMS k žádosti o podmíněné propuštění“, které obsahuje analýzu a shrnutí informací týkajících se motivace a potřeb odsouzeného a zároveň shrnuje i rizika v souvislosti s trestnou činností, které se odsouzený dopustil. Se stanoviskem PMS je poté odsouzený před podáním na soud seznámen a taktéž má možnost se k němu vyjádřit. Stanovisko PMS je spolu s hodnocením věznice, případě s vyjádřením pachatele, poskytnuto soudu jako podklad pro projednání žádosti o podmíněné propuštění.¹⁶

Mediace

Mediace má původ v latinském pojmu *medius*, *median* tzn. střed, prostřední.¹⁷

Mediací se rozumí „*mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného*“.¹⁸

Mediací se v trestním řízení rozumí mimosoudní zprostředkování řešení trestního konfliktu mezi poškozeným a pachatelem (obětí a obviněným), za účasti třetí osoby – mediátora, který plní roli nestranného prostředníka, a to jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Mediace oběma stranám nabízí možnost vyjádřit své pocity, potřeby a očekávání, které vznikly v souvislosti s trestnou činností a umožňuje také poškozenému a obviněnému domluvit se na přijatelném způsobu náhrady škody, kdy smyslem je odstranit způsobenou újmu. Obě strany jsou přizvány k účasti

¹⁶ Informační leták PMS ČR: Parole - Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem.

¹⁷ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 1-2.B2.

¹⁸ viz § 2 odst. 2 zákona č. 257/2000 Sb. o Probační a mediální službě.

na mediaci a je jen na nich zda této možnosti využijí, mediační činnosti fungují na principu dobrovolnosti. Přes značné úsilí pracovníků PMS je mediace v praxi realizována v relativně malém množství. Možnost vzít řešení sporu do vlastních rukou vyvolává u pachatele i oběti nejistotu. Důvodem k odmítnutí nabídky PSM může být neochota aktivně vstoupit do celého procesu, obvykle zde hraje roli přílišné očekávání, že bez jejich aktivní účasti za ně rozhodne systém - „vyšší autorita“. Dalším důvodem je, že oběť mívá obavy ze společného setkání s pachatelem anebo se obává následné pomsty. V přípravách společného setkání nelze pokračovat v případě, že zájem na setkání má pouze jedna ze stran, a tak jsou pracovníky PMS hledány jiné možnosti k odstranění způsobené újmy. Výsledkem může být dohoda mezi oběma stranami, ovšem uzavřená zprostředkovaně bez společného setkání pachatele a poškozeného.¹⁹ Já sama se domnívám, že takto nastavený systém může velmi dobře fungovat např. u spáchaného přečinu mladistvým pachatelem, kdy z nerozvážnosti např. poškodí cizí majetek. Mediační činnost přispívá k možnosti pro pachatele dostat tzv. „druhou šanci“, kdy touto možností může svůj prohřešek odčinit a napravit, poškozenému je škoda kompenzována a zároveň se pro pachatele může v určitých případech nabízet takové možné řešení, že ani nemusí být následně stigmatizován záznamem v rejstříku trestů.

V případě zájmu obou stran společnému jednání obvykle předcházejí individuální rozhovory s poškozeným a pachatelem. Smyslem těchto jednání je přispět ke zmírnění následků trestného činu pro poškozeného a motivovat pachatele k převzetí odpovědnosti za škody, které svým jednáním poškozenému způsobil. Mediace může vyústit ve společnou dohodu o urovnání konfliktu a náhradě škody. Výsledky mediačního jednání anebo případná dohoda jsou předloženy státnímu zástupci nebo soudci, kteří ji mohou zohlednit při svém rozhodnutí. Státní zástupce nebo soudce mohou např. trestní stíhání zastavit nebo navrhnout či schválit další alternativní opatření nebo sankce. V případě rozhodnutí o zastavení trestního stíhání není pro pachatele následkem zápis v rejstříku trestů.²⁰

¹⁹ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 39-58.

²⁰ Informační leták PMS ČR: Mediace.

Mediace představuje jednu z účinných metod řešení právního konfliktu, která svým praktickým zásahem do života poškozeného a obviněného umožňuje napravit narušené vztahy.

1.3 Středisko PMS – Brno

Město Brno je druhým největším městem České republiky a centrem Jihomoravského kraje. Je nejen významným střediskem justice, ekonomickým a správním centrem, ale i veletržním centrem střední Evropy a městem univerzit. Výhodou jihomoravského krajského města je vynikající dopravní dostupnost a strategická poloha na křižovatce transevropských silničních a železničních dálkových tras, které jsou důležitými tepnami spojujícími západní Evropu s východní a severní s jižní. S významností jihomoravského centra souvisí nejenom vysoký počet obyvatel (cca 400.000) ale i to, že do krajského města dojíždí denně za prací nebo studiem další desetitisíce lidí. Středisko PMS Brno je jako jediné v České republice pověřeno k výkonu své činnosti pro dva soudní okresy, pro okres Brno-město a Brno-venkov. Dle lokalizace pod činnost střediska PMS Brno spadají i dvě věznice - Věznice v Kuřimi a Vazební věznice Brno. Na středisku PMS Brno pracuje pouze 14 probačních úředníků a asistentů. Z výše uvedeného vyplývá, že takovýto počet zaměstnanců není dostatečný pro pokrytí potřeby takto vytížené krajské metropole. PMS středisko Brno je nejvíce zatížené středisko PMS v celé České republice. Z důvodu nedostatečného personálního obsazení střediska Brno jsou stávající pracovníci enormně přetíženi.²¹ I přesto, že středisko PMS Brno dlouhodobě usiluje o personální posílení, ve státní správě pro tento účel chybí finanční prostředky.

Z praxe na PMS středisku Brno

Středisko PMS Brno sídlí v budově Krajského státního zastupitelství v Brně, na Moravském náměstí 2. Na středisku PMS v Brně pracuje 10 probačních úředníků a 4 probační asistenti. Současný vedoucí střediska PMS v Brně zároveň vykonává i funkci zástupce regionálního vedoucího pro Jihomoravský soudní kraj.

²¹ KLUSÁK V., Pokyn ředitele č. 2/2010 k provádění výkonu dohledu nad pachateli násilných trestných činů – závěry, prováděné reflexe, zjištěné nedostatky, příklady dobré praxe střediska PMS Brno.

V rámci činností PMS je středisko Brno rozděleno na 3 specializovaná oddělení, kdy za jejich chod odpovídají vedoucí oddělení:

- Oddělení probačních a mediačních činností pro mládež a nezletilé a sekce zprostředkování řešení konfliktů,
- Oddělení probačních a mediačních činností pro dospělé,
- Oddělení výkonu obecně prospěšných prací a trestu domácího vězení.

Na středisku PMS Brno pracují zkušení pracovníci, kteří odvádějí i přes značené vytížení profesionální práci. Naopak novým pracovníkům je věnována ze strany vedení maximální pozornost, ti díky vytížení získají velmi rychle potřebné dovednosti ke své práci. Díky specializacím jednotlivých oddělení jsou pracovníci PMS Brno odborníky ve své činnosti. Ale již uvedené přetížení je může naopak velmi rychle demotivovat. Na PMS v Brně jsou zavedeny pravidelné porady střediska a samostatné porady na jednotlivých odděleních, kde je značná část věnována odborné činnosti. Dále je zde zaveden systém supervizí, které probíhají třikrát v roce a trvají jeden den. Na těchto supervizích jsou pracovníci v rámci kraje z různých středisek rozděleni na 5 skupin, maximálně po 10-12 členech. Pracovníci PMS Brno jsou s prací supervizora spokojeni. Dle mého názoru by měly být tyto případové a odborné supervize pro probační úředníky a asistenty realizovány častěji. V případě akutního problému však mohou požádat o individuální supervizi. Na středisku PMS v Brně probíhají na 2 odděleních intervize, tedy pomoc od zkušeného kolegy, kterého si v případě potřeby mohou pozvat.

Dlouhodobou záležitostí v PMS je nedostatečná personální kapacita. Považuji za vysoce pravděpodobné, že takovéto přetěžování pracovníků může vést až k syndromu vyhoření nebo ke sklonu jednotlivé případy vykonávat formálně a nevěnovat jim dostatečnou pozornost. Pracovníci PMS musí důkladně zvažovat, komu budou věnovat intenzivnější péči. Praxe ukazuje, že pachatele závažné trestné činnosti nelze jednoznačně označit za rizikovější a hodné větší pozornosti, intenzitu spolupráce ovlivňuje řada dalších faktorů jako aktuální životní situace pachatel a od toho odvislá míra rizika recidivy.

Další ránu středisku PMS Brno zasadila finanční krize, kdy z úsporných opatření musel být jeden pracovník PMS střediska Brno propuštěn, a to i přesto, že středisko PMS Brno je nejzatíženější v republice. Kvůli vládním škrtnům a úsporným opatřením byla většině

pracovníků snížena mzda o 12 %, což považují při množství práce, co pracovníci PMS v Brně odvádějí za značně demotivující. Naopak se domnívám, že platy anebo alespoň rizikové příplatky by probačním pracovníkům měly být zvýšeny, protože nejenže postupují značné bezpečnostní riziko v kontaktu s nebezpečnými pachateli, ale také pracují s pachateli nemocnými (různé infekční nemoci apod.), a taktéž s pachateli, kteří nezvládají dodržovat ani základní hygienické návyky. Pro PMS se rovněž stalo nevyhnutelné zavedení nové personální politiky, nyní je tedy možné být zaměstnán na zkrácený pracovní úvazek. Tím se stal pracovní systém PMS pružnější a zajímavější. V současné době je ale nástup nových pracovníků zastaven a pokud některý z nich odchází na rodičovskou dovolenou, dokonce místo něj nenastoupí žádná náhrada.

Přestože probační úředníci a asistenti pracují s pachateli závažných trestných činů, doposud pro ně nebyla zajištěna bezpečnost na pracovišti. Jedna třetina pachatelů v rámci dohledu, tj. asi 300 osob, spadá do kategorie rizikových klientů, tzn., že je velmi vysoká pravděpodobnost, že tito mohou mít u sebe zbraně! Příčina problému je to, že budova nedisponuje žádným bezpečnostním rámem a Justiční stráž dle zákona nemá v kompetenci pracovníky PMS hlídat. Pracovníci PMS musí klientům velmi často říkat nepříjemné věci, řada z pachatelů trpí poruchami osobnosti, a tak se dá jen konstatovat, že pokud se zajištění bezpečnosti pro pracovníky nevyřeší, je jen otázkou času než se něco závažného stane. Ředitelství PMS je s tímto problémem seznámeno a mělo by pro pracovníky zajistit bezpečnost a zjednat nápravu, a to v nejkratší možné době.

Probační úředníci a asistenti jsou odpovědní nejen za průběh dohledu, ale také mají dohlížet i na to, aby klient vedl řádný život a nepáchal další trestnou činnost. Praxe PMS ukazuje, že se probační úředníci/asistenti velmi často ani nedozví o zahájení dalšího trestního stíhání jejich klienta. Klient se na jednání s probačním úředníkem/asistentem často opomene zmínit o takto závažném porušení probačního dohledu. V případě, že se o této skutečnosti PMS dozví, bývá to se značným zpožděním anebo dokonce se k nim tato informace dostane jen zcela náhodně, např. zajímá-li se o pachatele policie z důvodu dalšího spáchání trestného činu. Jak ale potom mají probační úředníci tyto skutečnosti objektivně hodnotit, když doposud nemají k těmto důležitým informacím přístup? Řešení by se nabízelo v podobě přístupu do Centrální

evidence stíhaných osob, tedy evidence zahájených a doposud neskončených trestních stíhání, do které mají přístup orgány činné v trestním řízení (dále OČTŘ). Ačkoliv PMS s OČTŘ velmi úzce spolupracuje, je udivující, že PMS doposud tento přístup vyjednaný nemá. OČTŘ jim tento přístup nechce umožnit. Pro obviněného platí presumpce nevin, ale probační pracovníci musí reagovat na aktuální stav a tento s klientem řešit. Pro práci probačních úředníků/asistentů považují za důležité, aby přístup do této databáze měli. Ředitelství PMS by se mělo usilovně pokusit změnit postoj OČTŘ a snažit se dojednat podmínky, za jakých by PMS by mohl být přístupu do této evidence umožněn.

Tím, že je středisko PMS Brno dislokováno ve velkém krajském městě mají pracovníci PMS možnost klientům nabídnout a zprostředkovat kontakt na velmi kvalitní odborníky dle klientových potřeb. V Brně je široká síť odborníků na specializované služby, se kterými PMS má nastavena pravidla spolupráce a udržuje s nimi kontakt. Jedná se např. o psychology, psychiatry, sexuologická oddělení, protialkoholické poradny, Sdružení Podané Ruce apod. Tyto služby jsou potom pro klienty PMS velmi často využívány. Pracovníci PMS hledají i možnosti pro spolupráci s kurátory, se kterými se dvakrát ročně setkávají a v případě potřeby klienta jim taktéž předají kontakt.

Spolupráce s OČTŘ je vcelku na dobré úrovni. Vedení střediska Brno udržuje pravidelný kontakt na nejvyšší úrovni s Policí ČR Územním odborem Brno – město a Brno-venkov, OSZ Brno-město a Brno-venkov a se soudci Okresních soudů pro Brno-město a Brno-venkov. Pracovníci PMS v jednotlivých případech konzultují s OČTŘ postupy ve věci.

Pracovníci PMS spolupracují zejména se soudy, které jsou o spolupráci klienta s PMS pravidelně informovány prostřednictvím zpráv. Nerespektuje-li klient i přes upozornění pravidla spolupráce, opakovaně nebo závažně porušuje stanoveného podmínky, je o tomto soud informován. Soudce může nařídit veřejné zasedání nebo poslat klientovi dopis a vyzvat ho k obnovení spolupráce a upozornit na možná rizika neplnění povinností. Jisté rezervy by se daly najít v činnosti soudů, které ne vždy na zprávy probačních úředníků zpětně reagují. Z tohoto důvodu si někteří pracovníci PMS navíc pro kontrolu ověřují zda soudce vzal jejich zprávu na vědomí, protože chtějí

být informování o dalším postupu soudu v dané věci. O vylepšení spolupráce v této věci by mělo PMS na soudě vést jednání.

Díky své pracovní stáži v PMS Brno jsem měla možnost poznat více organizaci práce a blíže se setkat s fungováním střediska v praxi.

Statistika nově evidovaných případů Jihomoravského soudního kraje a střediska PMS Brno z roku 2009 a 2010

V souhrnné statistice nově evidovaných případů uvádím přehled z let 2009 a 2010, jelikož v době vypracování této práce nebyla ještě statistika případů za rok 2011 k dispozici. Přestože probační úředníci řeší některé případy i několik let, např. u probačního dohledu je to až 7 let, tyto údaje nejsou ve statistice zahrnuty, a to z důvodu, že se tyto případy evidují pouze v roce, ve kterém byly střediskem zaevidovány.

V roce 2009 bylo v rámci celého Jihomoravského kraje celkově evidováno 4464 nových případů, z toho 946 v řízení přípravném a 3518 v řízení vykonávacím. Pod tento kraj patří celkem 13 středisek PMS (středisko Brno, Blansko, Břeclav, Hodonín, Jihlava, Kroměříž, Prostějov, Třebíč, Uherské Hradiště, Vyškov, Zlín, Znojmo a středisko Žďár nad Sázavou). V tomto roce bylo na středisku Brno nově zaevidováno 105 případů v řízení přípravném a 1329 v řízení vykonávacím, celkem tedy 1434 nových případů za r. 2009. Z uvedeného vyplývá, že na středisko Brno připadlo 32,1 % nově evidovaných případů, tj. téměř 1/3 všech případů připadajících na celý Jihomoravský soudní kraj, který má 12 dalších středisek PMS. V tomto roce na středisku PMS Brno pracovalo pouze 13 probačních úředníků/asistentů, včetně vedoucího střediska. Tzn. průměr na jednoho pracovníka činil 110 případů. Osobně se domnívám, že při takto vysokém počtu případů může hrozit formální vykonávání, anebo může dojít k přehlédnutí některých varovných signálů. Takováto enormní pracovní zátěž není pro pracovníky vykonávající sociální práci vůbec vhodná. Může dojít až k jejich fyzickému a psychickému vyčerpání či syndromu vyhoření.

V roce 2010 bylo v Jihomoravském kraji celkově evidováno 4213 nových případů, z toho 1374 v řízení přípravném a 2839 v řízení vykonávacím, meziročně se nápad nově evidovaných případů pro celý Jihomoravský kraj snížil o 251 případů. Je ale patrné,

že v r. 2010 došlo k výraznému zvýšení podílu přípravného řízení oproti předchozímu roku, a to o 428 případů, tedy meziročně došlo ke zvýšení o 11,4 %. V tomto roce bylo na středisku Brno evidováno celkem 1262 nových případů, z toho 197 případů v řízení přípravném a 1065 v řízení vykonávacím. Ve srovnání s celkovým počtem evidovaných případů v roce 2009 je to pokles o 172 případů. Z uvedeného vyplývá, že na středisko Brno připadlo v tomto roce téměř 30 % nově evidovaných případů připadajících na celý Jihomoravský soudní kraj! A to v tomto roce na středisku PMS Brno pracovalo 15 probačních úředníků/asistentů, včetně vedoucího střediska. Průměr na jednoho pracovníka činil 85 případů. I přesto je však zatíženost jednotlivých pracovníků neobvyklá ve srovnání jiných středisek jak v rámci Jihomoravského kraje, tak i v České republice.²²

Pro zpřehlednění uvedených údajů poslouží následující tabulka:

Tabulka č. 1: Nově evidované případy v Jihomoravském soudním kraji v roce 2009 a 2010

Rok Středisko	2009				2010			
	Přípravné řízení	Vykonávací řízení	celkem	v %	Přípravné řízení	Vykonávací řízení	celkem	v %
Brno	105	1329	1434	32,1	197	1065	1262	30
Blansko	78	115	193	4,3	53	99	152	3,6
Břeclav	65	151	216	4,8	83	146	229	5,4
Hodonín	50	262	312	7	69	206	275	6,5
Jihlava	87	198	285	6,4	96	146	242	5,7
Kroměříž	118	184	302	6,8	137	139	276	6,6
Prostějov	57	211	268	6	144	156	300	7,1
Třebíč	92	199	291	6,5	56	175	231	5,5
Uh.Hradiště	30	185	215	4,8	104	143	247	5,9
Vyškov	48	123	171	3,8	40	103	143	3,4
Zlín	62	135	197	4,4	120	109	229	5,4
Znojmo	97	265	362	8,1	168	195	363	8,6
Žďár/Sáz	57	161	218	4,9	107	157	264	6,3
JM kraj	946	3518	4464	100	1374	2839	4213	100

Pramen: Souhrnná statistika nově evidovaných případů v Jihomoravském soudním kraji za rok 2009 a 2010.

²² Souhrnná statistika nově evidovaných případů v Jihomoravském soudním kraji za rok 2009 a 2010.

2 PACHATEL TRESTNÉHO ČINU

„Pachatel trestného činu, je trestně odpovědná fyzická osoba, která svým jednáním naplnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu. Pachatelem je fyzická osoba²³, která je v době činu příčetná²⁴, rozumově a mravně vyspělá a dovršila 15. roku věku²⁵. Může jím být spolupachatel nebo účastník trestného činu. Pachatelem může být ve fázi přípravy nebo pokusu o něj. Pachatelem trestného činu je i tzv. nepřímý pachatel, tj. ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není z různých důvodů trestně odpovědná nebo není odpovědná za daný trestný čin.“²⁶

„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny. Přečiny jsou všechny nedbalosti trestné činy a ty úmyslné trestní činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“²⁷

„Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění, u dítěte mladší 15 let pak čin jinak trestný. Mladistvý je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil 15. rok a nepřekročil 18. rok svého věku. Dítě mladší 15 let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil 15. roku věku. Mládeží se rozumí děti mladší 15 let a mladiství. Soudy pro mládež mladistvým neukládají tresty, ale výchovná, ochranná a trestní opatření.“²⁸

²³ Individuální odpovědnost pouze fyzických osob

²⁴ Ten, kdo v době spáchání trestního činu byl schopen rozpoznat jeho protiprávnost a zároveň ovládat své jednání

²⁵ Mladiství, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento trestný čin trestně odpovědný.

²⁶ ŠEBEK J. *Základy trestního práva*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010. s 14.

²⁷ viz § 13 a 14 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

²⁸ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 142.

V této části bakalářské práce samotně uvedu alternativní trest obecně prospěšných prací a to i přesto, že jsem probačním činností již věnovala v předchozí kapitole. Tento trest samostatně uvádím z toho důvodu, že tvoří největší agendu PMS v rámci vykonávacího řízení. V další části této kapitoly se podrobněji věnuji novým alternativním trestům: trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a trestu domácího vězení. Tyto tresty jsem vybrala z toho důvodu, že jsou nově zavedeny v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. s účinností teprve od 01.01.2010, lze je tedy stále považovat za nové tresty.

2.1 Obecně prospěšné práce

Jednou z alternativ k trestu odnětí svobody je trest obecně prospěšných prací (dále OPP) – (community service), který v sobě zahrnuje možnosti restorativního přístupu k nápravě narušených vztahů způsobených trestnou činností. OPP představují jednu z forem zacházení s pachateli přečinů. Přečiny definujeme jako všechny nedbalostí trestné činy a ty úmyslné trestné činy, za něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Dnes tuto sankci považujeme za jednu z hlavních alternativ trestu odnětí svobody, kdy tento trest umožňuje pachateli přečinů odčinit trestné jednání vlastní aktivitou, prací k obecně prospěšným účelům.²⁹ Ukládání trestu OPP se řídí §62 trestního zákona. Podle znění tohoto zákona může soud trest OPP uložit, odsuzuje-li pachatele za přečin; jako samostatnou trestní sankci může být trest OPP uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.³⁰ Trest OPP může být tedy uložen místo trestu odnětí svobody, a to jak nepodmíněného, tak podmíněně odloženého. Trest OPP je alternativou zejména ke krátkodobým trestům odnětí svobody.³¹ Obsahem trestu OPP je povinnost odsouzeného osobně, bezplatně a ve svém volném čase odpracovat pro společnost soudem vyměřený trest v rozsahu 50 až 300 hodin, a to nejpozději ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil jejich výkon. Soud zpravidla trest OPP neuloží pachateli, kterému byl v předcházejících třech letech trest OPP uložen a přeměněn na trest odnětí svobody. Soud může pachateli uložit po dobu trestu spočívající ve výkonu neplacené práce pro společnost přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, směřující k tomu, aby pachatel vedl řádný život, či zpravidla uloží,

²⁹ ŠEBEK J. *Základy trestního práva*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010. s 11.

³⁰ viz § 62 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

³¹ VANTUCH P., *Trestní právo*. 2. vyd. Brno: Rabínova vysoká škola, 2010. s. 106.

aby pachatel nahradil škodu, kterou přečinem způsobil. Jedná-li se o pachatele ve věku blízkém mladistvých může soud uložit některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže (dále ZSM), a to buď samostatně nebo vedle přiměřených omezení a povinností v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů, za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.³² Obsahovou náplň práce trestu OPP tvoří zejména údržba a čištění veřejného prostranství, úklid a údržba veřejných budov a komunikací nebo jiné činnosti ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí. Tyto instituce se mohou zabývat vzděláním, vědou, kulturou, školstvím, ochranou životního prostředí, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, sportovní činností a dalším, ovšem za podmínek, že tato práce v žádném případě nesmí sloužit výdělečným účelům pro odsouzeného.³³

Poskytovatelé míst výkonu trestu OPP jsou evidováni v celorepublikovém elektronickém katalogu, který obsahuje informační databázi umožňující pružnější a rychlejší nařizování výkonu trestu OPP u odsouzených. Tento katalog je přístupný soudcům, vyšším soudním úředníkům a pracovníkům PMS. Jsou zde zařazeni poskytovatelé, kteří splňují zákonné podmínky OPP a kteří projeví zájem o provádění těchto prací. Probační úředník/asistent ověřuje u jednotlivých institucí aktuální situaci. S konkrétní institucí probační úředník/asistent dojednává podmínky a způsob komunikace a formu zasílání zprávy o odsouzeném. Spolupráci s PMS zajišťuje kontaktní osoba, které o všech podmínkách výkonu OPP informuje probační úředníky/asistenty střediska PMS. Ve formě požadavku se v katalogu odráží aktuální potřeba prací se specifikací o jakou činnost se jedná, odhad rozsahu hodin na prováděné práce, počet osob, které mohou tuto činnost vykonávat souběžně anebo obsahuje specifické požadavky poskytovatele vztahující se k charakteristice odsouzeného.³⁴

Tento restorativní prvek v trestní politice ČR je závislý na přípravě podmínek k vhodnému uložení takovéto alternativní sankce. PMS zajišťuje přípravu, organizaci a výkon trestu OPP a tím zohledňuje veřejný zájem, tedy ochranu společnosti, zájmy

³² viz § 63 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

³³ viz § 62 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

³⁴ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 91-95.

a potřeby poškozených a současně tím usiluje o motivaci pachatele a prevenci dalšího trestného jednání. Usiluje o převzetí odpovědnosti za následky trestné činnosti pachatele a snaží se pachatele opětovně zapojit do společnosti bez dalších konfliktů se zákonem. Pracovník PMS nabízí spolupráci poškozenému, směřuje tak činnost k zajištění náhrady škody. Může se jednat o případ vhodný k mediaci, souhlasí –li pachatel a poškozený.

Činnost PMS můžeme v rámci OPP rozdělit na přípravné řízení a na řízení před soudem.

OPP v přípravném řízení a práce s obviněným

Středisko PMS je k činnostem v rámci zjišťování stanoviska obviněného k uložení trestu OPP příslušné podle bydliště obviněného. Spolupráce obviněného v přípravném řízení je dobrovolná. Středisko obdrží pověření od OČTŘ k získání stanoviska o vhodnosti uložení trestu OPP a úředník/asistent zaeviduje spis ve fázi přípravného řízení do Probačního rejstříku. Pověřením OČTŘ se záměrně otevírá prostor pro restorativní činnosti PMS. Od OČTŘ obdrží potřebné podklady k zahájení činnosti ve věci, a to pověření pro středisko PMS, obžalobu nebo návrh na potrestání, opis z rejstříku trestů, protokol o výsledku obviněného/podezřelého anebo úřední záznam o podání vysvětlení. V případě potřeby si probační úředník/asistent vyžádá další informace z trestního spisu (údaje o výši škody, znalecké posudky atd.). V rámci přípravného řízení PMS zjišťuje, zda je či není vhodné uložení tohoto trestu, zjišťuje stanovisko pachatele k uložení trestu a v neposlední řadě poskytuje podporu a pomoc poškozeným. Činnost PMS v přípravném řízení zahrnuje vypracování zprávy probačního úředníka/asistenta v níž se zaměřuje na posouzení případu, včetně analýzy případných rizik, která umožňuje eliminovat nevhodně uložené tresty OPP, zjišťuje zdravotní stav obviněného a získává tím jeho postoj k možnosti výkonu případně uloženého trestu. Obviněný je pozván na konzultaci, na tzv. úvodní jednání, kde je následně seznámen s pověřením od OČTŘ, s podmínkami a poučením výkonu trestu OPP. Neopomenutelným tématem konzultace je oblast náhrady způsobené škody (hmotné i morální) a náprava důsledků trestného činu. Základním předpokladem pro cílené a vhodné uložení tohoto trestu je vyhodnotit případná rizika před uložením trestu OPP a důkladně zmapovat oblasti, které mohou zásadním způsobem ovlivnit vykonatelnost trestu, a to zejména: postoj ke spáchanému činu a uloženému trestu, zhodnotit míru motivovanosti pachatele trest vykonat, předjednat s ním způsob

jeho kontaktování a zjistit jeho faktické bydliště, zjistit jeho časové možnosti v souvislosti se zaměstnáním, studiem, zjistit rodinou situaci a poměry, zdravotní stav, či zdravotní omezení, jaký zaujímá postoj k poškozenému, jaká je jeho představa odčinění způsobené újmy a škody, jaká byla jeho předchozí trestná činnost, PMS případně pachateli zprostředkuje kontakt na další specializované organizace zabývající se např. psychosociální pomoci. Probační úředník/asistent musí všechny informace obdržené od klienta vyhodnotit a objektivizovat (např. zdravotní omezení musí klient doložit lékařskou zprávou apod.), ale ne všechny informace lze objektivně vyhodnotit. Kvůli záznamu v rejstříku trestů má spousta klientů problém se získáním zaměstnání a pracují v „šedé ekonomice“, tzn. že své příjmy nemohou objektivně doložit. Toto se ukazuje jako problematické např. při stanovení výše splátek u splácené škody.

Na základě analýzy rizik probační úředník/asistent vypracuje zprávu k uložení trestu OPP – doporučující či nedoporučující, která shrnuje odůvodněný návrh vzhledem ke zjištěným skutečnostem a krokům o osobě obviněného, o jeho potřebách a motivaci podrobit se v rámci výkonu alternativního trestu případným uloženým přiměřeným povinnostem a omezením. Zpráva zahrnuje také zvážení rizikových faktorů pro výkon OPP a vždy musí obsahovat stanovisko obviněného k uložení tohoto trestu. V případě doporučující zprávy by tato měla obsahovat i návrhy možných poskytovatelů místa pro výkon OPP, kde by obviněný mohl trest vykonat, včetně specifických požadavků poskytovatelů. Pokud se obviněný ke konzultaci nedostaví ačkoliv byl k jednání vyzván (probační úředník/asistent má možnost toto objektivně doložit – doručenkami či záznamy o úkonu), potom je tato situace chápána jako nezáměr obviněného o spolupráci v přípravném řízení a neprodleně poté je o této skutečnosti informován příslušný OČTŘ. Těmito postupy PMS zajišťuje eliminaci nevhodně uložených trestů OPP obviněným – např. bez faktického trvalého bydliště, invalidům nebo nemotivovaným obviněným.³⁵

Činnost PMS po pravomocném rozhodnutí soudu

V rámci vykonávacího řízení tvoří naprostou většinu případů PMS zajištění kontroly výkonu trestu OPP, práce s odsouzeným, komunikace se soudy a také spolupráce

³⁵ Pokyn ředitele č. 3/2010 ze dne 20.01.2010 - Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací.

s poskytovateli míst pro výkon OPP. Probační úředník/asistent je koordinátorem činností při zajištění výkonu trestu OPP, spolupracuje se soudy, poskytovateli OPP, obviněným i s poškozeným. Navrhuje soudu konkrétní místo výkonu a druh prací pro odsouzeného, je aktivní při řešení problémů, průběžně kontroluje stav odpracovaných hodin, podává soudu pravidelně zprávy, informuje soud o vykonání trestu či o případných zjištěných potížích. Zajišťuje tak soudu kompletní informační servis OPP v daném soudním okrese. Soud rozhoduje o uložení trestu OPP trestním příkazem nebo rozsudkem v hlavním líčení. Jakmile se toto rozhodnutí stane vykonatelným, obrací se soud na středisko PMS podle místa bydliště odsouzeného. (Pouze se souhlasem odsouzeného lze trest vykonat mimo tento obvod). Soud po uložení trestu OPP pověří středisko PMS, aby zkontaktovalo klienta a probrala s ním možnost, kde nastoupí výkon trestu. Po získání podnětu od soudu probační úředník/asistent zavede probační spis dle spisového řádu a provede evidenci klienta do probačního rejstříku. K tomu, aby probační úředník/asistent mohl zahájit činnost směřující k vydání podkladů pro nařízení trestu OPP by měl od soudu obdržet pověření střediska k zajištění výkonu trestu OPP, pravomocné rozhodnutí soudu o uložení trestu OPP, opis rejstříku trestů, případně další zprávy před rozhodnutím soudu anebo usnesení, kterým se nařizuje výkon trestu OPP u konkrétního poskytovatele, včetně druhu prací. Probační úředník/asistent klientovi zašle pozvánku a při prvním jednání jej seznámí s podmínkami trestu, domluví místo výkonu trestu OPP a stanovisko klienta k uloženému trestu.³⁶ Pracovník tedy s klientem předjedná uložení tohoto trestu a probační zpráva je následně předána soudu, který nařídí vykonání trestu u již konkrétní instituce. Toto předjednání je účelné nejenom proto, že se probační úředník snaží vytipovat vhodné místo výkonu trestu pro klienta, ale současně se snaží o to, aby bylo vybráno v souladu s požadavky instituce, kde má klient trest vykonat.³⁷ Probační zpráva je následně předána zpět na soud a ten nařídí vykonání trestu u konkrétní organizace, která je uvedena ve zprávě. Pravomocí soudu je rozhodnout v zákonem vymezených případech na žádost odsouzeného o odložení, přerušení nebo o upuštění od výkonu trestu (nemoc odsouzeného anebo ze zvláštních důvodů mohl-li by mít výkon trestu pro odsouzeného nebo jeho rodinu mimořádně těžké

³⁶ zjišťuje obdobné informace, jako v přípravném řízení, kdy zjišťuje stanovisko obviněného k možnosti uložení trestu OPP

³⁷ ŽATECKÁ E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2007. s. 82-83.

následky). O těchto rozhodnutích soud informuje příslušné středisko PMS a je mu zaslána kopie vydaných rozhodnutí. Po pominutí důvodů soud odklad nebo přerušení výkonu trestu odvolá. Doba po kterou byl trest odložen nebo přerušen se do lhůty v níž má být trest vykonán nezapočítává. Soud může pachateli uložit na dobu výkonu trestu OPP dohled nebo dle ZSM výchovné opatření. Doba trvání dohledu a výchovného opatření je omezena dobou výkonu trestu OPP.³⁸

Povinností pachatele po pravomocném rozhodnutí soudu je:

- dostavit se k projednání podmínek výkonu trestu OPP do střediska PMS,
- v celém průběhu trestu s probačním úředníkem/asistentem spolupracovat,
- podílet se na přípravě podkladů pro vydání usnesení soudem o nařízení trestu,
- informovat probačního úředníka/asistenta o osobní situaci (bydliště, zaměstnání, studium, rodina),
- včas informovat úředníka/asistenta o jakýkoliv změnách, které by dlouhodobě bránily výkonu trestu OPP (pracovní neschopnost, pobyt v cizině, změna adresy trvalého bydliště, změna zaměstnání),
- určit své časové možnosti pro výkon trestu OPP v součinnosti s PMS,
- vést řádný život a nedopouštět se dalších trestných činů,
- splatit škodu, pokud byla soudem stanovena (i formou splátkového kalendáře, který je sestaven ve spolupráci s probačním úředníkem/asistentem),
- dostavit se k příslušné organizaci, kde byl výkon trestu OPP nařízen soudem, a to do 14 dnů od převzetí usnesení o výkonu trestu OPP,
- domluvit si v příslušné organizaci průběhu výkonu OPP, kde s ním poskytovatel uzavře dohodu o provádění OPP, v níž jsou definována pravidla spolupráce,
- s organizací dodržovat dohodnuté termíny a harmonogram prací,
- vykonávat práci ve stanovené kvalitě.³⁹

Profil probačního úředníka

Probační úředník se snaží o to, aby klient vedl řádný život, dodržoval soudem uložená přiměřená omezení a povinnosti, odčinil následky trestného činu, především nahradil

³⁸ Pokyn ředitele č. 3/2010 ze dne 20.01.2010 - Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací.

³⁹ Informační leták PMS ČR: Obecně prospěšné práce - Průvodce trestem OPP pro klienty PMS ČR.

poškozenému škodu, uhradil náklady řízení a posiloval své schopnosti žít v souladu se zákony a odstraňoval případná rizika své trestné činnosti.⁴⁰

Probační úředník provádí dle potřeby (minimálně jednou za dva měsíce) kontrolu výkonu prací klienta (osobně, telefonicky, písemně, e-mailem). Informace o dodržování podmínek nástupu výkonu trestu zda trest řádně vykonává, s uvedeným počtem odpracovaných hodin získává probační úředník/ asistent od kontaktní osoby v instituci a následně zajistí předání této zprávy soudu. Po ukončení výkonu trestu OPP je tato skutečnost oznámena soudu. Taktéž je soud informován o tom, zda odsouzený nahradil (nenahradil) škodu a jaké kroky byly učiněny v souvislosti s urovnáním vztahů mezi odsouzeným a poškozeným.

Nezahájí-li klient výkon trestu OPP, neplní řádně své povinnosti a nedostavuje se v dohodnutých termínech je o tomto probační úředník/asistent taktéž kontaktní osobou informován. Probační úředník/asistent kontaktuje klienta, aby zjistil důvody bránící mu ve vykonání trestu a upozorní ho na jeho povinnosti, které musí plnit, s důrazem na možné důsledky pasivního přístupu z jeho strany. Pokud klient i přes tuto výzvu trest nevykoná, zašle mu doporučeně poslední výzvu k nástupu trestu, po jejímž marném uplynutí podá soudu návrh na přeměnu trestu OPP v trest odnětí svobody (tento návrh může podat i instituce, kde byl výkon OPP nařízen). Pokud není trest OPP řádně vykonáván a nebo se pachatel dokončení trestu vyhýbá, může soud rozhodnout o přeměně neodpracovaného trestu OPP na nepodmíněný trest odnětí svobody i před vypršením zákonem stanovené roční lhůty, kdy jedna neodpracovaná hodina znamená pro pachatele jeden den trestu odnětí svobody.⁴¹

Pokud odsouzený během výkonu trestu vede řádný život, plní-li další povinnosti a omezení uložené soudem, pak se na pachatele po vykonání trestu a nebo bylo-li od výkonu trestu či jeho zbytku pravomocně upuštěno, hledí jako by nebyl odsouzen a soud odsouzení zahradí výmazem z rejstříku trestů. Domnívám se, že účelem tohoto trestu je povinnost pachatele vykonat pro společnost prospěšnou činnost, čímž se pachateli nabízí možnost odčinit spáchaný skutek. Proto se dále domnívám,

⁴⁰ ŽATECKÁ E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2007. s. 86.

⁴¹ Informační leták PMS ČR: Obecně prospěšné práce - Průvodce trestem OPP pro klienty PMS ČR

že v případě, že je tento trest pachatelem řádně, bezplatně a včas vykonán, vidím soudní postup v podobě výmazu záznamu z rejstříku trestu na místě, protože pachatel splnil účel trestu a dále tak nemusí být záznamem v rejstříku trestů stigmatizován.

Probační úředník/asistent sleduje jakým způsobem byla věc soudem ukončena a po obdržení pravomocného rozhodnutí soudu o vykonání, přeměnění anebo upuštění od trestu stejnopis o rozhodnutí ve věci do spisu založí, tento spis ukončí a vyřadí z aktuální evidence střediska.⁴²

Chci podotknout, že minulá právní úprava (trestní zákon č. 141/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů) umožňovala uložení trestu OPP až ve výši 400 hodin, což bylo pro odsouzené, kteří měli legální zaměstnání z hlediska časové náročnosti na samé hranici vykonatelnosti. Při neodpracování trestu OPP byl tento přeměněn tak, že každé dvě neodpracované hodiny znamenaly pro pachatele jeden den trestu odnětí svobody. Novelou trestního zákona č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů byla maximální výměra trestu OPP stanovena v rozsahu 300 hodin. Trest OPP klade vysoké nároky na osobní čas a vlastní aktivitu odsouzeného. Výše trestu OPP maximálně 300 hodin je sama o sobě dostatečně přísná, zvláště pro zaměstnaného odsouzeného a touto novelou byla současně zpřísněna přeměna trestu OPP při jeho neodpracování.

Z praxe na PMS středisku Brno

Domnívám se, že pracovníci PMS by měli provádět kontroly výkonu trestu i v místě, kde je trest OPP nařízen a vykonáván. Za cenu většího zatížení mají probační úředníci a asistenti PMS střediska Brno na tuto kontrolní činnost velmi málo času, i když by tyto kontroly chtěli a měli v místě výkonu provádět daleko častěji.

Poskytovatelů míst výkonu trestu OPP je ve městě Brně a v okrese Brno-venkov dostatek. Katalog poskytovatelů výkonu OPP je přístupný vyšším soudním úředníkům, kteří by s ním měli pracovat a nařizovat výkon trestu OPP dle aktuálních volných míst. Tito soudní úředníci ale s katalogem pracují neradi, protože v Brně nefunguje tento katalog zcela ideálně. Tento model katalogu byl vytvořen pro Prahu a tam je i plně

⁴² Pokyn ředitele č. 3/2010 ze dne 20.01.2010 - Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací.

funkční, ale v Brně je více než kde jinde třeba především místní znalosti, kterou mají pracovníci PMS. Poskytovatelé OPP často chtějí odsouzeného vidět ještě dříve než jim je výkon trestu u nich v organizaci nařízen, tzn. nařízení výkonu trestu OPP je předjednáno na středisku PMS v Brně, které ve spolupráci s odsouzeným vytipuje vhodné místo pro výkon OPP.

2.2 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Tento nově zavedený alternativní trest je (od 01.01.2010) určený zejména problémovým fotbalovým fanouškům a pachatelům, kteří se v souvislosti s konáním sportovních, kulturních a jiných akcí dopouštějí trestné činnosti. Zavedení tohoto trestu je reakcí na veřejnou poptávku týkající se především násilí na fotbalových utkáních či hokejových zápasech. Inspirace pro zavedení tohoto trestu byla získána z Velké Británie, která už od 70. let 20. století čelila rozsáhlým projevům agrese a násilí na fotbalových stadionech.⁴³ Po zavedení speciálního zákona a zákona o fotbalových výtržnostech se Velká Británie stala příkladem dobré praxe efektivní ochrany občanů před násilnými projevy chování.⁴⁴

Smyslem přijetí takovéto právní úpravy v ČR bylo zabránit odsouzeným v páchání trestné činnosti prostřednictvím zamezení jejich vstupu na daný typ akce až na 10 let, dopustí-li se pachatel úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce.⁴⁵ Preventivní charakter má mimo jiné zajistit, aby se odsouzený neúčastnil protiprávního jednání, ke kterému by mohlo dojít nejen na místě, kde se akce koná, nýbrž také v jeho okolí, případně i mimo ni, tj. v době, která s konáním této akce souvisí např. na trase z nádraží, či od autobusové zastávky ke stadionu. Výkon tohoto trestu je v kompetenci PMS. Klíčová je ovšem spolupráce všech zainteresovaných subjektů, kteří se na zajištění trestů podílí, a to PMS, Policie ČR, organizátorů zakázaných akcí

⁴³ Vše vyvrcholilo tragédií na stadionu v Heysel v Bruselu při finále o Pohár mistrů evropských zemí mezi Juventusem Turín a FC Liverpool, kdy po útocích fanoušků Liverpoolu vznikla davová panika a zahynulo zde 39 osob a téměř 600 jich bylo zraněno. Tato smutná událost vedla k přijetí speciálního zákona z r. 1989 (po úpravě z r. 2000 – zákon o fotbalových výtržnostech). *Součástí tohoto zákona byla povinnost odsouzených dostavit se v době utkání na policejní stanice, tam setrvat po dobu zápasu, aby se tak zabránilo jejich výtržnostem. Výsledkem bylo razantní omezení násilí na stadionech i mimo ně.*

⁴⁴ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 161.

⁴⁵ viz § 71, odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

a poskytovatelů spec. programů, které mohou být odsouzenému stanoveny, aby absolvoval.⁴⁶

Probační úředník/asistent zahájí svou činnost v případě obdržel-li pověření k činnosti od soudu. Středisko PMS je k činnosti pověřeno podle místa bydliště odsouzeného. Probační úředník/asistent zašle odsouzenému výzvu, aby se dostavil se na středisko PMS za účelem projednání podmínek výkonu trestu zákazu vstupu (dále TZV). Probační úředník/asistent před první konzultací s odsouzeným spolupracuje s pracovníkem služby kriminální policie a vyšetřování, který je specialistou na problematiku diváckého násilí a působí v oblasti vyšetřování kriminality spojené s extremistickými projevy chování. Pracovník policie má řadu informací o dosavadních zkušenostech policie s průběhem sledovaných akcí. K dispozici má také aktualizované seznamy sportovních utkání, které by mohly být předmětem uloženého trestu zákazu vstupu. V některých případech může disponovat i zkušenostmi z kontaktu přímo s tímto pachatelem a poskytne tak probačnímu úředníkovi/asistentovi doplňující informace o odsouzeném. Podle typu pořádné akce probační úředník/asistent čerpá další informace i od organizátora akce, která je pro odsouzeného zakázána. Soud může pravomocným rozhodnutím odsouzenému uložit i další povinnosti a omezení.⁴⁷

Na základě typu zakázané akce a s přihlédnutím k osobě odsouzeného probačního úředníka/asistenta zákon opravňuje k tomu, aby odsouzenému v rámci kontroly TZV stanovil, že se má dostavovat na konkrétní služebnu Policie ČR, s vymezením konkrétní doby, po kterou má odsouzený setrvat na policejní služebně, aby tím bylo možné zamezit jeho protiprávnímu jednání. Probační úředník/ asistent také může odsouzenému stanovit povinnost absolvovat program sociálního výcviku, převýchovy nebo programu psychologického poradenství. Za tímto účelem kontaktuje probační úředník/asistent konkrétního poskytovatele programu a spolu s odsouzeným a PMS

⁴⁶ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 161.

⁴⁷ Tyto může soud dospělému odsouzenému uložit jen vedle jiných trestů např. podmíněný trest odnětí svobody, trest obecně prospěšných prací.

je uzavřená trojstranná dohoda, která stanoví důležité podmínky o účasti odsouzeného v programu.⁴⁸

Při první konzultaci je klient poučen o smyslu a účelu uloženého trestu, o jeho právech a o povinnostech, které pro něj z toho trestu plynou. Na úvodní konzultaci jsou dojednána konkrétní pravidla spolupráce mezi klientem a PMS, klient je podrobně informován o podmínkách a průběhu výkonu TZV. Probační úředník/asistent zjišťuje informace k osobě klienta (rodinné poměry, pracovní uplatnění, zdravotní stav, postoj pachatele k oběti, kriminální minulost a další skutečnosti, které by mohly výkon trestu ovlivnit např. význam fanouškovství v jeho životě, identifikace s ideologií skupiny fanoušků, sklon k nadužívání alkoholu, či závislost na omamných a psychotropních látkách apod.) a vyhodnotí tak potřeby klienta a možná rizika. Na závěr prvního setkání je v rámci projednání výkonu TZV vyhotoveno poučení o výkonu trestu. Druhá konzultace následuje nejpozději do jednoho měsíce od provedení první konzultace. Je zde sestaven konkrétní probační plán, který obsahuje postupy při další práci s odsouzeným v rámci kontroly výkonu TZV. Probační plán je základním dokumentem upravujícím průběh TZV a je sestaven s ohledem na vyhodnocenou analýzu rizik a potřeb a na zajištěné potřeby a zájmy oběti nebo poškozené organizace. Sestavený probační plán je dojednán i s ohledem na výslednou spolupráci s Policií ČR, poskytovateli programů a organizátorů akcí. Probační plán je v písemné podobě a obsahuje informace o tom, jakou formou, kdy a kde přesně bude výkon TZV probíhat.

Probační plán:

- slouží k vymezení obsahu výkonu TZV (konkrétní popis akcí, na které má odsouzený zákaz vstupu),
- určuje pravidla spolupráce s probačním úředníkem/asistentem a způsob plnění těchto povinností,
- upravuje způsob plnění povinností a omezení uložených odsouzenému soudem,
- popisuje způsob plnění povinností stanoveného programu soc. výcviku, převýchovy nebo psychologického poradenství,
- obsahuje závazek klienta k dodržování daného zákazu,

⁴⁸ Pokyn ředitele PMS ČR, č. 1/2010 ze dne 15.01.2010 - Metodický standard PMS v rámci výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

- uvádí adresu služebny Policie ČR,
- vymezuje harmonogram kontaktu odsouzeného s policií,⁴⁹
- stanovuje způsob plnění programu sociálního výcviku, převýchovy nebo programu psychologického poradenství (byl-li odsouzenému probačním úředníkem/asistentem stanoven),
- zdůrazňuje závaznost probačního plánu a důsledky neplnění probačního plánu ze strany odsouzeného,
- nabízí další ujednání.⁵⁰

Po dobu stanovenou v probačním plánu musí odsouzený setrvat na určeném útvaru PČR. Policista zaeviduje dobu jeho příchodu a odchodu. Na vyžádání probačního úředníka/asistenta zašle pověřený policista určeného útvaru Policie ČR evidenci klientových příchodů a odchodů ze služebny PČR. Probační úředník/asistent má možnost provádět průběžné změny v termínech, ve kterých se má odsouzený povinnost dostavovat se na služebnu Policie ČR. V případě, že odsouzený nedodrží stanovený probační plán a nedodrží dobu, po kterou má na služebně setrvat, je o tomto policistou probační úředník/asistent neprodleně informován. Porušení pravidel probačního plánu a důsledky jeho neplnění ze strany odsouzeného jsou zároveň neplněním pravomocného rozhodnutí soudu a odsouzený takovýmto jednáním může naplnit znaky trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí dle § 337 trestního zákoníku. V případě, že probační úředník/asistent odsouzenému stanoví výkon programu sociálního výcviku a převýchovy a programu psychologického poradenství, vyžádá si průběžně od poskytovatele programu zprávu o účasti a chování odsouzeného. Pravidelně tedy sleduje a vyhodnocuje průběh výkonu programu a účast odsouzeného v něm a ze závěrečné zprávy vyhodnotí výsledky, které odsouzený v rámci programu dosáhl. Probační úředník/asistent provádí průběžně kontrolu plnění probačního plánu, který je pro odsouzeného závazný a reaguje na méně závažná porušení plánu. Soud je informován o průběhu výkonu TZV nejméně jednou za šest měsíců. Činnost PMS

⁴⁹ Byl-li odsouzenému probačním úředníkem/asistentem stanoven, a to konkrétní termíny, ve kterých je odsouzený povinen se dostavovat na služebnu Policie ČR a určení doby, kterou na služebně musí strávit, způsob omluvy klienta z pobytu na služebně z předem známých závažných důvodů, v případě akutně vzniklé situace je povinen v nejbližším možném čase informovat probačního úředníka/asistenta, tyto omluvy musí řádně doložit.

⁵⁰ Plánovaný termín konzultace, na kterém bude probační plán aktualizován, způsob informování soudu o průběhu trestu, kroky směřující k urovnání následků trestného činu apod.

je v rámci zajištění výkonu TZV ukončena podáním závěrečné shrnující zprávy pro soud, a to včetně stanoviska k plnění povinností TZV ze strany odsouzeného.⁵¹

Z praxe na PMS střediska Brno

Na středisku PMS Brno prozatím nebyl evidován žádný případ uloženého TZV. Jednoznačný vliv toho, že trest TZV v Brně dosud nebyl uložen spatřuji v tom, že brněnský fotbal i hokej jsou spíše na skomírající úrovni. V rámci celé republiky byl tento trest uložen pouze několikrát. Probační úředník/asistent má u zajištění výkonu TZV široké pravomoci, což pracovníci PMS střediska Brno velmi oceňují. Na základě vyhodnocení rizik probační úředník rozhodne, jestli se musí odsouzený zdržovat na policii a nebo zda postačí samotný zákaz tyto akce navštěvovat. V případě, že by odsouzenému nebyla uložena povinnost zdržovat se na policejní stanici a on by i přesto zákaz porušil, jediná možnost jak by se o porušení dané povinnosti mohl probační úředník dozvědět je ta, že by byl na místě policisty zkontrolován. PMS středisko Brno má sjednanou spolupráci s PČR, obvodním oddělení Rybářská, kde v případě stanovení této povinnosti musí obviněný po určenou dobu setrvat. Mezeru v zákoně vidím v tom, že i když PMS může spolupracovat s organizátory akcí, které jsou pro odsouzeného zakázány, PMS jim ale nesmí poskytnout seznam lidí, kterých se tento zákaz týká z důvodu ochrany osobních údajů. Jsem toho názoru, že probační úředník/asistent má při zajištění výkonu tohoto trestu poměrně široké pravomoci a současně odpovědnost za stanovení způsobu naplnění trestu TZV a jeho kontrolu.

2.3 Trest domácího vězení

Další novinkou začleněnou do systému sankcí v novém trestním zákoníku jež nabyly účinnosti 01.01.2010 je trest domácího vězení (dále TDV). Tento trest má být ukládán osobám u nichž nestačí jen uložení trestu odnětí svobody podmíněně odloženého, nýbrž je třeba postihnout je omezením osobní svobody, nikoliv však nepodmíněným trestem odnětí svobody vykonávaným ve věznici. Tento trest představuje nový způsob omezení osobní svobody pachatele, jež probíhá za jeho současného ponechání na svobodě, kdy je pachatel ponechán v domácím prostředí s jeho nejbližším sociálním okolím.⁵²

⁵¹ Pokyn ředitele PMS ČR, č. 1/2010 ze dne 15.01.2010 - Metodický standard PMS v rámci výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

⁵² VANTUCH P., *Trestní právo*. 2. vyd. Brno: Rabínova vysoká škola, 2010. s. 103.

TDV rozšířil škálu alternativních trestů, které je možné uložit pachatelům starším 15 let, u dospělých za spáchané přečiny a u mladistvým za spáchané provinění, až na 2 léta, a to vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, osobě a poměrům pachatele. Soud může pravomocným rozhodnutím odsouzenému uložit na dobu výkonu trestu i další povinnosti a omezení, a to např. aby odsouzený vedl řádný život a zpravidla mu uloží, aby dle svých sil nahradil škodu způsobenou trestným činem. Pachatel dá soudu písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v určeném obydlí a při výkonu kontroly TDV poskytne potřebnou součinnost. „*Trest spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určitém obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin.*“⁵³ Soud může přihlédnout k poměrům pachatele a stanovit odlišnou dobu zdržování se v určeném místě, např. povolí navštěvování bohoslužeb v dnech pracovního klidu a pracovního volna. Odsouzený tedy tímto trestem není omezen v duchovním rozvoji ve své církvi, dále v čerpání zdravotní péče a soud přihlíží i k jeho rodinným a sociálním poměrům a místu jeho zaměstnání. Poškozený má tak větší šanci obdržet plnou a včasnou kompenzaci utrpěné újmy, než od pachatele, který by byl sociálně izolován výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody. Odsouzený se zároveň spolupodílí na financování nákladů domácího vězení, za 1 den výkonu TDV zaplatí 50,--Kč. Podrobnost kontroly výkonu trestu upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti. Jedním z důvodů pro zavedení tohoto druhu trestu je i to, že mají být ušetřeny značné finanční prostředky vynakládané na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody. V případě, že pachatel nedodrží podmínky TDV a bude-li tento trest mařit, soud stanoví náhradní trest odnětí svobody, a to až do výše jednoho roku.

Vyloučit uložení TDV můžeme u pachatele v případě, že:

- je závislý na omamných a psychotropních látkách,
- trestný čin zahrnoval násilí páchané na osobách blízkých, se kterými pachatel žije v jedné domácnosti,
- pachatel nedisponuje stabilním místem svého bydliště,

⁵³ viz § 60, odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

- pachatel vyžaduje vzhledem ke svému závažnému zdravotnímu stavu intenzivní lékařskou péči,
- pachatel z pracovních důvodů dlouhodobě pobývá mimo svůj domov⁵⁴.

Počátek výkonu trestu je stanoven tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti, současně je určeno obydlí, kde se odsouzený bude zdržovat. Namátkovou kontrolu zda je domácí vězení dodržováno provádí PMS ČR do doby než bude zaveden elektronický kontrolní systém – nebo-li detekce pohybu odsouzeného, s nímž nový trestní zákon počítá. Ministerstvo spravedlnosti hledá zdroje financování pro zprovoznění elektronické kontroly. Zadávací řízení pro provozovatele elektronického monitoringu osob bylo prozatím pozastaveno.

Probační úředník/asistent ve fázích trestního řízení zajišťuje několik funkcí:

- 1) *předběžné šetření* se provádí v době před rozhodnutím soudu. PMS vnímá důležitost zahájení své činnosti v době, kdy je uložení TDV soudem zvažováno. Probační úředník/asistent se podílí na výběru a vyhodnocení vhodných pachatelů a identifikaci případných rizik, která by znemožňovala výkon TDV. Zahájením činnosti PMS v této době se dá předejít nevhodně uloženým TDV. Pachateli jsou poskytnuty informace o TDV, zjišťují se podmínky způsobu jeho života, zaměstnání a dojedná se návštěva pachatele v místě bydliště. Zaměřuje se na pachatelův postoj k trestné činnosti a k jeho zájmu odčinit vzniklou škodu, způsobenou trestným činem. Nesmím opomenout, že zákonnou podmínkou pro rozhodnutí soudu je písemný slib pachatele, který stvrdí, že podmínky trestu bude dodržovat.
- 2) *Projednání podmínek po nařízení trestu*: Tato fáze nastává po pravomocném rozhodnutí soudu a probační úředník/asistent směřuje odsouzeného k tomu, aby si obstaral své osobní a rodinné záležitosti, tak aby trest nemusel být následně měněn, přerušován nebo odkládán a naopak aby byl zahájen v co možná nejkratší době bez zbytečných komplikací. Probační úředník/asistent navštíví pachatele v místě obydlí a provede vyhodnocení stavu tak, aby mohly být bez problémů prováděny kontroly a byla tím zajištěna bezpečnost

⁵⁴ Pokyn ředitele PMS ČR, č. 1/2010 ze dne 15.01.2010 - Metodický standard PMS v rámci výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

pracovníků, kteří tyto kontroly provádějí. Soudu je zaslána zpráva o stanovení počátku a místa výkonu trestu.

- 3) *Kontrola trestu*: Probační úředník/asistent kontroluje zda trest plní svůj účel a jsou-li dodržovány podmínky a povinnosti uložené pachateli soudem (řešení náhrady škody, placení nákladů trestního řízení, nákladů TDV atd.). Namátkovou kontrolou zjišťuje, zda se odsouzený nachází ve stanovenou dobu v místě bydliště. Současně klientovi pomáhá při řešení jeho osobních problémů při konzultacích na středisku PMS, je v kontaktu s rodinou odsouzeného, případně s osobami, se kterými odsouzený společně bydlí. Snaží se tak zamezit pravděpodobnosti nevhodného chování odsouzeného a vzniku nových trestných činů. Probační úředník/asistent reaguje na veškeré změny zjištěné během výkonu TDV tím, že je s odsouzeným projedná. O výsledku informuje soud a může navrhnout další postupy. V případě objektivně prokazaného maření výkonu úředního rozhodnutí navrhne soudu uložení náhradního trestu odnětí svobody. Po zavedení elektronického kontrolního systému bude probační úředník/asistent komunikovat s poskytovatelem tohoto systému a bude s ním koordinovat činnost a analyzovat zjištěné informace.⁵⁵

Společným prvkem pro tyto tři fáze je úzká součinnost s OČTŘ a zapojení poškozeného do procesu řešení konfliktů a náhrady škody.

Soud je o průběhu výkonu TDV pravidelně informován. Činnost PMS je v rámci zajištění výkonu TDV ukončena podáním závěrečné shrnující zprávy pro soud, a to včetně stanoviska k plnění povinností TDV ze strany odsouzeného.

Jelikož dosud nebyl zaveden elektronický kontrolní systém, kontrola výkonu trestu spočívá pouze na bedrech PMS a to i přes to, že tito jsou i tak enormně pracovně vytíženi. V rámci celé republiky bylo těchto trestů od počátku roku 2010 soudy uloženo poměrně málo, soudci se obávají, že pouhou namátkovou kontrolou by účel trestu pro pachatele nebyl dostatečně naplněn. Udivuje mne, že elektronický kontrolní systém není dosud funkční, a to i přes to, že od zavedení tohoto druhu trestu už uplynul téměř

⁵⁵ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 150-158.

rok a půl. Domnívám se, že jak trest, tak elektronická kontrola měla fungovat současně již od počátku účinnosti trestu. Osobní kontrola nikdy nemůže zcela nahradit tu elektronickou. Tento trest má státu ušetřit astronomické finanční prostředky, které vynakládá za pobyt odsouzeného ve vězení a tak je jistě na místě, aby byl elektronický monitoring spuštěn do provozu co nejdříve. Tím by byla zároveň usnadněna práce pro probační úředníky, účel trestu by byl naplněn a soudy by byl daleko více využíván.

3 OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU

Následující kapitola stručně uvede čtenáře do problematiky oběti trestného činu. V této kapitole se zaměřím především na postavení a práva oběti v trestním řízení a na to, jakým způsobem probíhá práce probačního úředníka s touto osobou, kde vyzdvihnu práci střediska PMS Brno na projektu zabývajícím se specializovaným a komplexním poradenstvím obětem trestných činů. V závěru uvedu přehled neziskových organizací zabývajících se pomocí obětem trestného činu.

Ve druhé polovině dvacátého století vznikla nauka zabývající se oběťmi trestných činů - viktimologie, která se zabývá reakcemi obětí, změnami v chování a prožívání a dále se věnuje bezpečnému chování a problematice poskytování psychosociální pomoci obětem trestných činů. *„Pojem „oběť trestného činu“ je v první řadě pojem kriminologický (viktimologický). Trestní právo resp. trestní zákon (zákon č. 40/2009 Sb.) a trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.) tento pojem nezná.“⁵⁶ „Pojmem „oběť trestného činu“ nalezneme pouze v zákoně č. 209/1997 Sb. o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestného, kdy oběti se podle tohoto zákona rozumí fyzická osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví. Za oběť se považuje i osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, jestliže této osobě zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat.“⁵⁷ Tato zákonná úprava práv oběti směřuje především k tomu, aby bylo dosaženo morální satisfakce v podobě odsouzení pachatele. Dalším účelem tohoto zákona je také, aby oběť dosáhla náhrady majetkové škody způsobené trestným činem a aby došlo k odstranění konfliktního stavu mezi pachatelem a obětí a dosažení smíru, pokud je to v konkrétní situaci možné.*

3.1 Práva oběti trestného činu

Trestný čin nepoškozuje oběť jen fyzicky a materiálně, ale také může způsobit vážnou psychickou újmu. Mnoho obětí trestného činu potřebuje kvalifikovanou pomoc a péči na dlouhé cestě uzdravování, kterou lze popsat jako přijetí a zpracování traumatu,

⁵⁶ ČÍRTKOVÁ L., VITOUŠOVÁ P., a kol. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. s. 154.

⁵⁷ § 2 zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů

který plyne z viktimizace, tedy z poškozování a způsobování újmy, ve kterém se z jedince stává oběť trestného činu.

Viktimizaci rozlišujeme na tři fáze:

- **Primární** viktimizace, která je způsobena samotným trestným činem
- **Sekundární** viktimizace, která vzniká reakcí okolí oběti (blízcí oběti, partner, rodiče, instituce, zdravotnická zařízení)
- **Terciální** viktimizace souvisí s psychologickou reakcí na újmu způsobenou trestným činem (změna dosavadního životního stylu, neschopnost vyrovnat se s traumatickou zkušeností).

Viktimizace zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť. Z psychologického hlediska je újma způsobená trestným činem úvodním dějem, na který navazují další zraňující události. Proces viktimizace má svoji dynamiku, která překračuje bezprostřední a přímé důsledky spáchaného trestného činu. Viktimologii je nejen celosvětově, ale i v naší zemi věnována stále větší pozornost, zabývá se velmi širokým spektrem problémů, k těm nejdůležitějším patří práva obětí v trestním řízení, ale i mimo něj. V průběhu trestního řízení může oběť aktivně vystupovat v postavení oznamovatele, poškozeného a svědka. V trestním řízení může být poškozený osoba fyzická i osoba právnická.⁵⁸ Jako poškozený může v trestním řízení vystupovat pouze ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda, je-li její vznik v příčinné souvislosti s trestným činem. Své postavení v trestním řízení neztrácí poškozený ani v případě, když mu byla škoda pachatelem uhrazena, či bylo-li již pravomocně rozhodnuto o nároku na náhradu škody v občanskoprávním nebo jiném řízení, a to ani tehdy, pokud dle právních předpisů nárok na náhradu škody nemá.⁵⁹ V trestním řízení má poškozený velmi významnou roli – v mnoha případech vystupuje jako oznamovatel a důležitý svědek, je mu přiznáno postavení strany, bez ohledu na to, zda v trestním řízení uplatnil nárok na náhradu škody či nikoliv a umožňuje mu aktivně se zúčastnit trestního řízení a svými návrhy a podněty napomáhat k náležitému zjištění skutkového stavu a správnému rozhodnutí. Všechny strany v trestním řízení musí mít rovné postavení, sama se domnívám, že v praxi je ovšem

⁵⁸ Srov. dle zákona č. 209/1997 Sb.– peněžitá pomoc státu může být poskytnuta pouze fyzické osobě.

⁵⁹ Z hlediska trestněprávních předpisů za poškozeného nelze považovat tzv. nepřímou oběť (rodiče, manžela apod.), ačkoliv v mnoha případech vnímají trestný čin jako výrazný zásah do svých práv.

tato rovnost iluzorní. Pachateli trestného činu právní předpisy přiznávají širší práva než osobě poškozené, a to i přesto, že došlo v uplynulých letech výraznému posunu v právní úpravě v postavení poškozeného.⁶⁰

Poškozený musí být o svých právech orgány činnými v trestním řízení poučen. V žádném případě nesmí být nucen k uplatňování zákonem stanovených práv a svým výslovným prohlášením se dokonce může všech svých procesních práv vzdát.

K právům oběti v trestním řízení patří:

- právo podat trestní oznámení,
- právo dát (nedat) souhlas s trestním stíháním,
- právo na informace o průběhu trestního řízení,
- právo činit v trestním řízení návrhy důkazů, právo nahlížet do spisu, pořizovat opisy a kopie ze spisu,
- právo aktivně se zúčastnit trestního řízení a vyjádřit své názory a potřeby,
- právo žádat náhradu škody, která vznikla trestným činem (škoda majetková, škoda na zdraví),
- právo podat návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku pachatele,
- právo nechat se v trestní věci zastupovat zmocněncem (advokátem),
- právo podat některé opravné prostředky,
- právo žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu,
- právo na ochranu a bezpečí,
- právo žádat informace o propuštění nebo útěku odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody, z vazby, ochranného opatření nebo zabezpečovací detence,
- právo na bezplatnou pomoc⁶¹.

„K základním právům obětí kriminality patří náhrada škody, které se může domáhat těmito způsoby:

- *dohodou s pachatelem trestného činu s možností využití mediace,*

⁶⁰ ČÍRTKOVÁ L., VITOUŠOVÁ P., a kol. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. s. 154.

⁶¹ MARKLOVÁ L., ŠTĚPANÍK P., VENGLÁŘOVÁ M., a kol. *Manuál práce s oběťmi trestných činů a domácího násilí*. 1. vyd. Praha: Asociace občanských poraden, 2007. s. 54-64

- *připojení se s nárokem na náhradu škody v rámci trestního řízení,*
- *žalobou na náhradu škody v civilním řízení,*
- *podáním žádosti podle zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestného činnosti u Ministerstva spravedlnosti ČR, odbor odškodňování, se sídlem Praha 2, Vyšehradská 16,*
- *poskytnutí plnění od příslušné pojišťovny.*

Právo na náhradu škody přechází na právní nástupce (dědice poškozeného, s výjimkou nároku na bolestné a ztížení společenského uplatnění. Právní nástupce poškozeného může uplatnit právo na náhradu škody všemi výše uvedenými postupy“.⁶²

3.2 Práce PMS s obětí trestného činu

Dle mého názoru byla problematika obětí trestných činů z hlediska historického vývoje ve většině justičních systémů tématem vedlejším, hlavním objektem zájmu trestní spravedlnosti byl pachatel trestného činu.

Justiční systémy usilovaly o odhalení, dopadení, obvinění, usvědčení a následné odsouzení pachatele. Tento model můžeme paradoxně pojmenovat „všechna péče pachateli.“ Postavení oběti trestného činu v tomto systému mělo za následek, že se ocitaly v pozici někoho navíc, měly a bohužel i stále mají pocit, že se o ně justice dostatečně nezajímá. Kritika tohoto modelu trestní politiky vyvolala příslušnou reakci ve společnosti, která přispěla ke změně zavedených stereotypů a vedla k prosazování nových postupů. Pomoci obětem trestných činů se nejprve ujali dobrovolníci, kteří se začali sdružovat v nestátních organizacích zabývající se výhradně ochrannou obětí trestných činů. Přibližně od 80. let 20. století se začal prosazovat program mediace mezi obětí a pachatelem a další programy pro oběti trestných činů (např. v Kanadě podpůrné právní a sociální služby, v Rakousku rozšířené, podpůrné a poradenské služby). Na této praxi se podílely probační služby a práce s oběťmi se začala stávat součástí standardní praxe a justiční systémy začaly více spolupracovat s nevládními organizacemi. Tlak na změnu dominantního modelu trestní politiky se začal promítat do legislativních změn zákonů v evropských zemích a směřoval k zavedení nových

⁶² MARKLOVÁ L., ŠTĚPANÍK P., VENGLÁŘOVÁ M., a kol. *Manuál práce s oběťmi trestných činů a domácího násilí*. 1. vyd. Praha: Asociace občanských poraden, 2007. s. 57

činností probačních služeb⁶³. Domnívám se, že těmito činnostmi byla zásadně ovlivněna praxe justičních systémů a tento trend ovlivnil i konečnou podobu zákona o PMS v České republice a praxi samotné služby.

Jak bylo již uvedeno výše, trestnou činnost nelze účinně řešit jen se zaměřením na pachatele trestných činů, ale musí se také pohlížet na to, jak pomoci obětem. Praxe v české justici ukázala, že je potřeba reagovat na dlouhodobou neuspokojivou situaci obětí v naší zemi. Jedna z aktivit PMS vedla k vytvoření platformy pro poskytování podpůrných sociálních a právních služeb obětem trestného činu, ke které se připojila Asociace občanských poraden (dále AOP), tím vznikl pilotní projekt pod názvem Specializované a komplexní poradenství obětem trestných činů.

Projekt vycházel z ověřeného faktu, že se obětem trestných činů i jejich okolí stále nedostává včasného a citlivého informování o průběhu trestního řízení. Oběti nevědí jaká mají práva a možnosti, na koho se mohou obrátit a často trpí nejen porušením svých práv samotným trestným činem, ale také následným pocitem bezmoci z administrativních postupů bez citlivého přístupu.

Cílem projektu bylo zkvalitnit a rozšířit spektrum služeb pro oběti trestných činů, poskytnout jim základní právní a sociální servis a usnadnit jim tak návrat do běžného života. Mezi PMS a asociací tak dochází ke vzájemné výměně klientů, kdy PMS kromě základního právního a psychosociálního poradenství nabízí ve vhodných případech program mediace mezi obětí a pachatelem⁶⁴ a asociace poskytuje nezbytnou odbornou a dlouhodobou intervenci. Touto spoluprací a předáváním si klientů se zvýšila dostupnost služeb obou institucí. Pilotní projekt byl zahájen v roce 2006 za finanční podpory EU, kdy od září 2006 do června 2009 probíhal na střediscích PMS v Brně, Třebíči a Berouně ve spolupráci s občanskou poradnou sdruženou v AOP. Záměrem projektu je i vytváření informačních materiálů a vypracování školících modulů pro pracovníky, kteří přicházejí do kontaktu s obětí jako první.

⁶³ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 198-202

⁶⁴ Podrobněji uvedeno v kapitole probační a mediační činnosti.

Projekt je v současné době podporován ministerstvem spravedlnosti a funguje v deseti městech, do budoucna je cílem tento projekt rozšířit do celé sítě občanských poraden a všech středisek PMS.⁶⁵

Dlouhodobou prioritou PMS je nejenom věnování pozornosti oprávněným potřebám obětí trestných činů a promítání do každodenní činnosti PMS, ale také reálnou vizí, jak by měla praxe obdobných služeb v budoucnosti vypadat. Domnívám se, že původní model trestní politiky „všechna péče pachateli“ je na dobré cestě k tomu být překonán a tento nový model se postupně v praxi zakotvuje. Nepochybné je, že PMS se neobejde bez rozsáhlé součinnosti s nevládními organizacemi při rozvoji dalších specializovaných služeb pro oběti trestné činnosti, jejichž účelem je jejich ochrana a pomoc z následků trestné činnosti.

3.3 Přehled neziskových organizací zabývajících se pomocí obětem trestného činu

V této části bakalářské práce uvádím přehled organizací, které se zabývají pomocí obětem trestného činu. U každé organizace jsem ve stručnosti uvedla na jakou pomoc oběti trestného činu se zaměřuje, komu je jejich pomoc určena, dále je zde uvedena adresa, telefonní číslo, e-mailová adresa a odkaz na webové stránky, kde je možné získat další informace. Hlavní pozornost jsem zaměřila na organizace působící ve městě Brně, kdy v případě potřeby klienta středisko PMS Brno naváže s konkrétní organizací spolupráci a tato následně poskytne klientovi nezbytnou odbornou a dlouhodobou pomoc. Jak je již uvedeno v předchozí kapitole, toto předávání klientů je vzájemné. Pro doplnění přehledu neziskových organizací poskytujících pomoc obětem jsou uvedena i další města, především hl. město Praha. Tento přehled institucí je aktuální ke dni 22.04.2011.

Bílý kruh bezpečí, o.s.

Bílý kruh bezpečí poskytuje obětem a svědkům trestných činů odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc. Nabízí také morální a emocionální podporu. BKB provozuje poradny

⁶⁵ DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 198-202.

v několika městech, v Brně sídlí v Králově Poli na ulici Slovinská 41, tel./fax: 541 218 122, e-mail: bkb.brno@bkb.cz, web: www.bkb.cz, www.donalinka.cz, www.domacinasiliciz.cz.⁶⁶

Liga lidských práv, o.s.

Tato česká nevládní organizace se zaměřuje na ochranu lidských práv, v rozsahu garantovaném Listinou základních práv a svobod a závaznými mezinárodními smlouvami. Aktivně pomáhá prosazovat lidská práva pro zvýšení kvality života, zejména těm, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin. Sídlo organizace je v Brně na ulici Burešova 6, kde poskytuje také právní a psychologickou pomoc obětem trestného činu, tel.: 545 210 446, e-mail: brno@llp.cz, web: www.llp.cz.⁶⁷

Magdalenium, o.s.

Občanské sdružení je provozovatelem azylového domu s utajenou adresou v Brně, kde nabízí pomoc obětem domácího násilí. Kromě kontaktní práce v terénu poskytuje pobytový program, právní, sociální a psychologické poradenství a nabízí také krizová lůžka pro matky s dětmi. Adresa: P.O. Box 113, Brno, tel: 776 718 459 (nonstop tísňová linka), e-mail: magdalenium2@centrum.cz, web: www.magdalenium.cz.⁶⁸

Spondea při ČČK Brno, o.p.s.

Tato organizace se specializuje na zlepšování kvality života dětí, mladých lidí, jejich blízkých a osob ohrožených domácím násilím a pronásledováním. Nabízí služby krizového centra, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a intervenční centrum. Sídlo organizace je v Brně v Černých Polích, na ulici Sýpka 25, tel: 541 235 511, e mail: krizovapomoc@spondea.cz, web: www.spondea.cz.⁶⁹

⁶⁶ Poslání a činnost [online]. Praha : Bílý kruh bezpečí, © 2007 - 2011 [cit. 20.04.2011]. Dostupné na [www<http://www.bkb.cz>](http://www.bkb.cz).

⁶⁷ Práva obětí [online]. Brno : Liga lidských práv, RSS © 2011 [cit. 20.04.2011]. Dostupné na [www<http://www.llp.cz>](http://www.llp.cz).

⁶⁸ Úvodní stránka [online]. Brno : Magdalenium, © 2011 [cit. 20.04.2011]. Dostupné na [www<http://www.magdalenium.cz>](http://www.magdalenium.cz).

⁶⁹ Služby [online]. Brno : Spondea, © 2011 [cit. 22.04.2011]. Dostupné na [www<http://www.spondea.cz>](http://www.spondea.cz).

Centrum sociálních služeb Praha, příspěvková org. hl. m. Prahy

Krizové centrum Regionálního institutu akutních psychosociálních služeb působí na území hl. města Prahy a poskytuje komplexní péči o člověka v náročných životních situacích. Kromě dalších služeb nabízí krizovou intervenci, individuální a skupinové psychoterapie, intervenční centrum a linku důvěry. Sídli v Praze na ulici Chelčického 39, tel: 222 586 768, e-mail: riaps@csspraha.cz, web: www.csspraha.cz.⁷⁰

České sdružení obětí dopravních nehod, o.s.

Sdružení se zaměřuje se na poskytování pomoci obětem dopravních nehod, a to jak postiženým účastníkům tak i jejich rodinným příslušníkům a pozůstalým. Osobní poradenství nabízí v Praze, v budově Ministerstva dopravy ČR, tel: 225 131 945, e-mail: csodn-poradna@centrum.cz, web: www.csodn.cz.⁷¹

Rosa. o.s.

Rosa se specializuje na přímou pomoc ženám a jejich dětem, které se stali oběťmi domácího násilí, kdy jim poskytuje odborné sociální poradenství a komplexní pomoc. Nabízí krizové intervence, sociálně-terapeutické poradenství a poskytuje utajené azylové bydlení. Rosa usiluje o prevenci domácího násilí, nabízí telefonickou krizovou linku a přímé internetové poradenství. Sídli v Praze 4, na ulici Podolská 25, tel: 241 432 466, e-mail: info@rosa-os.cz, poradna@rosa-os.cz, web: www.rosa-os.cz.⁷²

V roce 2007 vznikla **intervenční centra** jako zařízení pro krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím. V České republice funguje 15 intervenčních center na úrovni krajů, a to v Praze, Rakovníku, Českých Budějovicích, Plzni, Sokolově, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Liberci, Pardubicích, Zlíně, Havířově, Jihlavě, Olomouci, Havířově a v Brně, kde je poskytována odborná pomoc ambulantní nebo azylovou formou. Tato centra zároveň koordinují spolupráci s dalšími službami, v případech vykázaní spolupracují s Policií ČR.⁷³

⁷⁰ Služby [online]. Praha : Centrum sociálních služeb Praha, © 2008 [cit. 22.04.2011].

Dostupné na [www<http://www.csspraha.cz>](http://www.csspraha.cz).

⁷¹ Naše služby [online]. Praha : České sdružení obětí dopravních nehod, © 2004 [cit. 21.04.2011]. Dostupné na [www<http://www.csodn.cz>](http://www.csodn.cz).

⁷² Kdo jsme [online]. Praha : ROSA, © 2009 [cit. 21.04.2011].

Dostupné na [www<http://www.rosa.cz>](http://www.rosa.cz).

⁷³ Potřebuji pomoc [online]. Brno : Intervenční centrum Brno, © 2011 [cit. 27.04.2011].

Shrnutí

PMS usiluje především o participaci poškozeného a tím se podílí na řešení sporů mezi pachatelem a poškozeným a snaží se tak o urovnání konfliktů mezi nimi. Přitom pro obnovení pocitu bezpečí, sounáležitosti a součinnosti a důvěry ve spravedlnost je třeba oběti zapojovat do řešení následků trestných činů tak, aby se neopomíjely jejich zájmy a potřeby. PMS se věnuje obětem trestné činnosti během celého trestního řízení. Součástí této praxe je spolupráce s nevládními organizacemi při poskytování služeb obětem trestných činů.

Domnívám se, že je naprosto zásadní, aby se neopomíjely zájmy a potřeby poškozených a to vhodným zapojením do řešení následků trestných činů. Důraz musí být kladen na obnovení pocitu bezpečí, sounáležitosti, součinnosti a důvěry ve spravedlnost.

Z mého pohledu je ale povinnost kontaktování oběti při propouštění pachatele v některých případech velmi nešťastná, protože dochází k opětovnému traumatizování oběti a poškozený/á málokdy jeví zájem o zprostředkování kontaktu s pachatelem, jelikož jejich největším přáním je na celou nepříjemnou událost zapomenout. Zde musí úředník PMS projevit jak profesionální, tak empatické schopnosti a využít všech svých znalostí a dovedností ku prospěchu poškozeného.

Z dostupných informací o projektu „Specializované a komplexní poradenství obětem trestných činů“ soudím, že se tento počíná s účinkem a výrazně přispěl k profesionálnější a přímější péči o oběti trestných činů. Důležitá je také konkrétní zpětná vazba od probačních úředníků, která může přispět k nalezení nových a účinnějších řešení, vycházejících z reálné praxe.

Ať již je podstata trestného činu jakákoliv, zanechá na osobnosti oběti těžce smazatelné stopy. Každý člověk se s zátěžovou situací vyrovnává jinak, ale každý člověk v podobné situaci potřebuje pomocnou ruku profesionála. A tím má být především pracovník PMS.

4 KAZUISTIKY

Jako alternativní řešení trestních věcí v praxi uvádím tři kazuistiky trestu domácího vězení. Jména klientů jsou v jednotlivých případech změněny z důvodu ochrany osobních údajů.

Kazuistika č. 1 Karel, věk 60 let.

Karel byl v minulosti dvakrát soudně trestán pro majetkovou trestnou činnost, přičemž byl v roce 2008 odsouzený k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 4 měsíců se zkušební dobou 14 měsíců, která byla následně prodloužena do poloviny roku 2011. Karel se v této zkušební době dopustil dalšího trestného činu, a to krádeže, kdy v supermarketu odcizil 2 kusy baleného masa a soud ho odsoudil k trest domácího vězení (dále TDV) v délce 1 roku. Pro případ, že by byl výkon TDV zmařen, uložil soud náhradní trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců. (Na žádost soudu byl vypracován znalecký posudek z oboru psychiatrie a soudní znalec dospěl k závěru, že obžalovaný v době spáchání skutku netrpěl a v současné době netrpí duševní poruchou. Je schopen chápat smysl a účel trestního řízení a schopen aktivní účasti na něm, při psychiatrickém vyšetření obviněný uvedl, že neví jak se mu maso dostalo do tašky, nic neukradl, někdo mu to údajně podstrčil).

Karel je příslušník romského etnika, je ženatý, má jedno syna a společně s manželkou bydlí v bytě v problémové lokalitě. Manželka pobírá příspěvek na péči o manžela, protože je závislý na pomoci jiné osoby. Dalším příjmem domácnosti je důchod manželky. Z těchto prostředků musí hradit nájem v bytě, exekuci na dopravním podniku a půjčku. Karlův zdravotní stav je dlouhodobě nepříznivý.

V roce 1994 utrpěl těžké zranění lebky. V důsledku úrazu hlavy a s podílem abusu alkoholu mu byla diagnostikována sekundární epilepsie, při které si přivodil zlomeninu páteře. Od téhož roku byl psychiatricky pozorován, pokus o umístění v psychiatrické léčebně nebyl úspěšný. Je celoživotní kuřák, v roce 2005 mu byla diagnostikována rakovina hrtanu, následně mu část hrtanu musela být odebrána. Po operaci hrtanu, má potíže s mluvením, komunikuje posunky nebo prostřednictvím manželky. Byl uznán plně invalidním, důchod mu ale nebyl přiznán, protože dostatečně dlouhou dobu nepracoval. Dle lékařského nálezu ze spisu se ale nedostavuje na pravidelné kontroly

a léky nebere pravidelně. Jak Karlova manželka uvádí dříve s ním žádné problémy nebyly, jeho chování se změnilo po úrazu hlavy.

Výkon trestu TDV mu byl soudem nařízen v prosinci r. 2010 v místě jeho bydliště. V lednu 2011 bylo pověřeno kontrolou TDV středisko PMS a probační úředníci ihned začali provádět namátkové kontroly. V lednu 2011 tyto kontroly proběhly celkem 5x, s výsledkem, že byl odsouzený doma přítomen. V polovině ledna 2011 podala manželka Karla prostřednictvím PMS žádost na soud o upuštění od výkonu TDV s ohledem na zdravotní stav manžela. K této žádosti připojil probační úředník své stanovisko, že žádost je opodstatněná. Při další konzultaci manželka požádala o upuštění od placení denní sazby za výkon TDV, soudem bylo ale sděleno, že podle zákona není možné od této sazby upustit. Odsouzenému bylo tedy navrženo, aby si na příslušném oddělení požádal o sestavení splátkového kalendáře.

V měsíci únoru probíhaly kontroly v místě bydliště celkem 6x, v různou denní dobu, a to včetně víkendů vždy s výsledkem "přítomen". První čtyři kontroly v průběhu měsíce března proběhly bezproblémově, avšak jeden den byl odsouzený doma kontrolován opakovaně a při druhé návštěvě nebyl doma zastížen. I přes opakované zvonění nikdo neotvíral, a proto probační úředník neprodleně telefonoval manželce, která ale sdělila, že neví kde manžel je. Probační úředník proto odsouzeného prostřednictvím manželky vyzval, aby se co nejdříve dostavili na středisko PMS vysvětlit důvody absence. Probační úředník informoval soud o dosavadních provedených kontrolách, a to i o kontrole, kdy odsouzený nebyl na uvedené adrese přítomen. Probační úředník současně soudu navrhl, aby zatím odsouzenému nenařizoval náhradní trest odnětí svobody. Prostřednictvím manželky probační úředník vyzval odsouzeného k tomu, aby dodržoval podmínky stanovené TDV, informoval ho i o tom, že se absence nesmí opakovat jinak, že se vystaví nebezpečí nařízení náhradního trestu odnětí svobody. Manželka se na středisko PMS dostavila bez manžela a slíbila, že se věc nebude opakovat.

Středisku PMS bylo soudem zasláno usnesení vydané v únoru r. 2011 o přeměně výkonu podmíněného odsouzení na trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců, jelikož se odsouzený v prodloužené zkušební době dopustil trestného činu krádeže. Manželka

odsouzeného proti tomuto usnesení podala stížnost na soud. V této věci dosud nebylo soudem rozhodnuto.

V měsíci březnu i nadále probíhaly kontroly ještě 3x, kdy byl vždy odsouzený doma při kontrole přítomen. Manželka odsouzeného sdělila probačnímu úředníkovi, že se pokusí pro manžela požádat o zbavení způsobilosti k právním úkonům.

Shrnutí

Trest domácího vězení pro Karla byl rozhodnutím soudu nařízen bez předjednání a spolupráce se střediskem PMS. Dle mého názoru takovéto rozhodnutí soud o uložení TDV nebylo vhodné. Soud měl před uložení TDV pověřit středisko PMS ke zhodnocení případu a středisko PMS by důkladně zmapovalo oblasti, které mohou zásadním způsobem ovlivnit vykonatelnost tohoto trestu. V tomto případě za nejdůležitější považuji vyhodnocení zdravotního stavu obviněného, dále jeho míru motivovanosti trest vykonat, dojednání způsob jeho kontaktování (v tomto případě pouze přes manželku) a zjištění jeho rodinné situace a poměrů. Středisko PMS by před uložení tohoto trestu vyhodnotilo veškerá rizika která, jak se v tomto případě domnívám, jsou překážkou pro nařízení výkonu TDV. Z tohoto důvodu předpokládám, že v tomto případě by jednoznačně nebyl trest TDV doporučen. Mé zhodnocení se opírá i o skutečnost, že v polovině ledna 2011 podala manželka Karla prostřednictvím PMS žádost na soud o upuštění od výkonu TDV s ohledem na zdravotní stav manžela. K této žádosti připojil probační úředník své stanovisko, že žádost je opodstatněná. Z již uvedeného dále usuzuji, že taktéž nařízení výkonu TDV nebylo soudem vhodně uloženo, protože odsouzenému nebyla stanovena žádná přiměřená lhůta, ve které by si mohl vyřídit své záležitosti, především zdravotní, a trest byl v tomto případě nařízen okamžitě. Na místě je přehodnotit Karlův aktuální psychický zdravotní stav, a to i přestože byl pro účely soudu vypracován znalecký posudek z oboru psychiatrie. Manželka Karla i nadále uvádí, že se chová divně a nenormálně, což podle způsobil úraz hlavy a proto usiluje o zbavení způsobilosti k právním úkonům. Ačkoliv byl Karel řádně poučen o tom, že se je povinen dodržovat nařízení výkonu TDV, jednou tyto podmínky porušil, kdy nebyl při kontrole přítomen.. Probační úředník soudu navrhl, aby zatím odsouzenému nenařizoval náhradní trest odnětí svobody. Na středisko PMS se místo Karla dostavuje jeho manželka, která veškeré záležitosti za něj vyřizuje V tomto případě se domnívám, že tento trest je větším trestem

pro manželku než pro odsouzeného. Otázkou zůstává jako soud rozhodne ve věci o přeměně výkonu podmíněného odsouzení na trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců. Půjde Karel skutečně do vězení?

Kazuistika č. 2 Iva, věk 40 let

Iva byla v minulosti šestkrát soudně trestána především za majetkovou trestnou činnost, přičemž v roce 2008 byla odsouzena pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1, 2 trestního zákona k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 14 měsíců pro jehož výkon byla zařazena do věznice s dozorem a z jehož výkonu byla v 9/2009 podmíněně propuštěna a byla jí stanovena zkušební doba v trvání 2 roků. Iva se v této zkušební době dopustila dalšího trestného činu, a to krádeže, kdy z osazení výpustí kanalizace vyjmula tři mříže v hodnotě 8.300,--Kč, které naložila do auta a následně uschovala v příkopu silnice, že je později prodá.

Povření ke zjištění stanoviska obžalované pro původně navrhovaný trest OPP zjišťovalo středisko ve městě vzdáleném 170 km, v místě, kde měla Iva trvalý pobyt. Toto středisko PMS se několikrát pokoušelo s obviněnou navázat kontakt a zjistit stanovisko k případnému uložení trestu OPP. Postoj k navrhovanému trestu ale nebyl zjištěn, protože se obviněnou podařilo kontaktovat až po několika pokusech. S PMS komunikovala pouze prostřednictvím telefonu. Na žádné jednání se ale nedostavila. Nebyl dostatečně znám její zdravotní stav, podle informací měla být těhotná. Stanovisko PMS tedy znělo: trest OPP nelze doporučit. Obviněná uvedla, že se zdržuje v jiném městě u svého otce, vzdáleném 170 km od místa trvalého bydliště. Soud proto k dalšímu šetření pověřil v 12/2010 příslušné středisko PMS ke zjištění stanoviska k možnosti uložení TDV s pověřením k mediaci.

Probačnímu úředníkovi se Ivu podařilo úspěšně kontaktovat až po několika dnech. Iva se v 12/2010 dostavila na středisko PMS. Iva má dokončené základní vzdělání, je nezaměstnaná, vedená na úřadu práce, dále je vdaná, s manželem se rozvádí a je bez jakéhokoliv příjmu. V této době byla v 8. měsíci těhotenství, dítě čeká se svým druhem, původně očekávala narození dvojčat, dostala se do tíživé živostní situace. Bydlí v rodinném domě u svého otce, matka zemřela a sourozence nemá. Dříve měla s otcem časté konflikty, z důvodu těhotenství jí otec umožnil v domě pobývat. Svého činu lituje, mrzí ji co se stalo, k možnosti případného uložení TDV

se stavěla negativně, v tuto dobu postoj k uložení TDV nezměnila. Probační úředník po vyhodnocení případu zaslal zprávu na soud se stanoviskem, že navrhovaný trest nelze doporučit.

Středisku PMS bylo soudem zaslán návrh na potrestání z října r. 2010 pro trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1 TZ, kdy si obviněná během ubytování v penzionu na recepci zapůjčila LCD televizor a penzion opustila i s televizorem, zapůjčený televizor nevrátila ani neuhradila a majitelům tímto způsobila škodu ve výši 5.500,--Kč. Při dalším jednání v průběhu prosince 2010 obviněná sdělila, že chce vést řádný život i z důvodu očekávaného narození dítěte, postoj k možnosti uložení TDV byl stále negativní, přivítala by uložení trestu OPP.

Obžalovaná byla trestním příkazem v lednu 2011 odsouzena za odcizené vypusti kanalizace k TDV v délce 4 měsíců a současně jí byla uložena povinnost zaplatit škodu. V případě, že by byl výkon TDV zmařen, uložil soud náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 měsíců. Proti tomuto trestnímu příkazu byl státním žalobcem podán odpor a ve věci bylo nařízeno hlavní líčení na březen 2011. Obžalovaná prostřednictvím PMS podala žádost na soud, aby se hlavní líčení konalo za její nepřítomnosti. V lednu 2011 se jí narodil syn, nemůže déletrvajícím způsobem cestovat. Plně se přiznává ke skutku, sdělila, že zaplatila 1. splátku na náhradu škody.

Soud zaslal středisku PMS žádost o aktualizaci stanoviska k možnosti uložení TDV (za odcizené vypusti ke kanalizaci), protože obžalovaná tomuto soudu sdělila, že negativní stanovisko přehodnotila a že TDV vykoná. V březnu 2011 podává probační úředník zprávu na soud s aktuálním stanoviskem obžalované, že v případě TDV by tento vykonávala. Probační úředník soudu navrhl uložení alternativního trestu TDV v trvání 4 měsíců s uloženou povinností nahradit škodu a soudu byl zaslán slib o dodržování TDV na konkrétní adrese. Rozsudkem v hlavním líčení z března 2011 byla obžalovaná odsouzena k navrhovanému TDV v délce 4 měsíců, k náhradnímu trestu v délce 2 měsíců a k povinnosti uhradit škodu. Rozsudek z března 2011 do dokončení této bakalářské práce nenabyl právní moci.

Středisku PMS bylo soudem zasláno pověření ke zjištění stanoviska k případnému uložení TDV za odcizenou televizi, na duben 2011 bylo nařízeno ve věci hlavní líčení.

Po projednání věci s obviněnou zaslal probační úředník zprávu na soud, že obžalovaná s PMS spolupracuje, k dané věci se přiznává, svého činu lituje, chce do budoucna vést řádný život a soud žádá, aby se hlavní líčení konalo bez její přítomnosti z důvodu narození dítěte. Soudu byl dále zaslán slib o dodržování TDV a lékařská zpráva o narození dítěte. Z pohledu PMS se jeví jako nejvhodnější uložit obžalované TDV ve výměře minimálně 6 měsíců s povinností nahradit škodu. Na jednání na středisku PMS dále obžalovaná uvedla, že poškozeným zaslala omluvený dopis se svou adresou a žádostí o sdělení kam má poslat úhradu za škodu, kterou způsobila. Potvrzení o úhradě škody poté předloží soudu.

Shrnutí

Soud před uložením TDV pověřil středisko PMS ke zjištění stanoviska k možnosti uložení TDV s pověřením k mediaci. Ačkoliv se zpočátku (i na jiném středisku PMS) zdála spolupráce s Ivou jako problematická, po čase se podařilo tuto spolupráci navázat na velmi dobré úrovni. Iva nejprve zaujímala k možnosti uložení TDV negativní postoj, který ale poté přehodnotila. PMS zmapovalo oblasti, které by mohly zásadním způsobem ovlivnit vykonatelnost tohoto trestu. V tomto případě za důležité považují vyhodnocení zdravotního stavu, získání postoje k možnosti výkonu případně uloženého trestu, postoje ke spáchanému činu, míru motivovanosti trest vykonat, zjištění rodinné situace a poměrů, jaký zaujímá postoj k poškozeným, jaká je její představa odčinění způsobené újmy a škody, jaká byla její předchozí trestná činnost. Po změně postoje k možnosti uložení TDV zaslal probační úředník zprávu na soud, spolu se slibem obžalované, že se jako nejvhodnější trest jeví uložení TDV ve výměře, v prvním případě 4 měsíců a ve druhém případě 6 měsíců, s povinností nahradit škodu.

Dle mého názoru by takováto rozhodnutí soudu o uložení TDV byla vhodná. Mé zhodnocení se opírá i o skutečnost, že Iva navázala součinnost s PMS, dostavuje se na každé předvolání na PMS, aktivně se telefonicky zajímá o stav trestního řízení a dodržuje pokyny soudu. Sama začala splácet způsobenou škodu. Je zjevné že narozením dítěte u ní došlo k předělu mezi jejím dosavadním způsobem života natolik významným, že TDV se jeví vzhledem k okolnostem případu, jejím osobním a majetkovým poměrům a zejména k jejímu rodičovství, jako nejvýše vhodný i účelný pro dosažení významu trestu. V době vypracování této práce nebylo dosud o trestech pro Ivu pravomocně rozhodnuto.

Kazuistika č. 3 Antonín, věk 38 let

Antonín byl v minulosti desetkrát soudně trestán převážně pro majetkovou trestnou činnost, přičemž převzal výzvu k nastoupení trestu odnětí svobody s termínem nástupu do věznice v listopadu 2009, bez závažného důvodu tento trest nenastoupil, do výkonu trestu byl dodán až v dubnu 2010 na základě příkazu k dodání do výkonu trestu odnětí svobody, tímto spáchal maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) trestního zákona a soud ho odsoudil k trest domácího vězení v délce 2 měsíců. Pro případ, že by byl výkon TDV zmařen, uložil soud náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 měsíců.

Výkon TDV byl soudem nařízen v květnu roku 2010.

Soud proto kontrolu výkonu TDV pověřil středisko PMS, kterému byl zaslán soudní protokol se stanoviskem obviněného, že má zájem o uložení TDV a adresa, kde výkon TDV bude probíhat. Probačním úředníkem bylo dále zjištěno, že se odsouzený nachází od února 2010 ve výkonu trestu, propuštěn měl být v listopadu 2010. O listopadu tedy odsouzenému začala běžet lhůta pro výkon TDV. Dva dny po jeho propuštění proběhla v místě bydliště první namátková kontrola, odsouzený ale na uvedené adrese nebyl přítomen. Jednalo se byt v 6. patře panelákového domu, zvonky i schránka byly jeho jménem označeny. Dveře otevřel otec, který probačnímu úředníkovi sdělil, že o synovi neví, nevěděl, že byl z VTOS propuštěn a uvedl, že synovi zrušil trvalý pobyt. Následně bylo odsouzenému poštou zasláno sdělení o poučení TDV a výzva k dostavení se na středisko PMS, dopis se ale vrátil zpět. Současně byl dopis zaslán i na tzv. „úřední adresu“, kde měl odsouzený oficiální nahlášený trvalý pobyt. Probační úředník dále kontaktoval úřad práce a sociální kurátory, kde zjistil, že uvedené instituce obžalovaný kontaktoval, ale neuvedl na sebe žádný kontakt, a proto probační úředník pracovníky institucí požádal, aby v případě, že je bude obžalovaný znovu kontaktovat, aby ho nasměrovali na středisko PMS. Soud byl informován, že věc je v šetření a že odsouzený bude na stanoveném místě dále kontaktován.

Probačnímu úředníkovi se podařilo získat kontakt na bývalou přítelkyni odsouzeného, která sdělila, že umožní Antonínovi TDV vykonat v jejím bytě, který je ve stejném panelové domě, ve kterém bydlí jeho otec. Prostřednictvím přítelkyně bylo odsouzenému sděleno, aby se dostavil na konzultaci na středisko PMS. V polovině

listopadu 2010 proběhla první kontrola odsouzeného, kdy byl v místě bydliště přítomen. Dva dny na to, se odsouzený dostavil na středisko PMS.

Antonín žije s bývalou přítelkyní v třípokojovém bytě, který sdílí společně ještě s její matkou, bratrem a dvěma dětmi. Antonín je bez zaměstnání, vedený na úřadu práce, protože má problém sehnat zaměstnání se záznamem v rejstříku trestu, chce pracovat jen brigádně. Náklady trestního řízení dosud nezaplatil. V polovině listopadu byl dvakrát kontrolován s výsledkem „přítomen“. Další namátková kontrola proběhla 24.11., kdy obžalovaný doma nebyl přítomen. Probační úředníci zvonili i u vchodových dveří, zvonek u bytu nebyl funkční, klepali, nikdo neotvíral i přes to, že byly slyšet hlasy. Antonínovi byl vhozen dopis do schránky o porušení podmínek TDV a povinnosti dostavit se následující den na středisko PMS. Antonín se ale nedostavil, neozval se ani svou absenci neomluvil. Ještě ten den šel probační úředník do bytu odsouzeného, dveře otevřela matka jeho přítelkyně a sdělila, že minulý večer se Antonín pohádal s její dcerou a z jejich bytu byl vyhozen, údajně šel bydlet k otci. Probační úředník zašel i k bytu otce, nikdo však neotevřel. Probační úředník kontaktoval bývalou přítelkyni Antonína, nechtěla však uvést důvod, proč byl z bytu vyhozen, bouchání na dveře bytu údajně při kontrole neslyšela, spala. Požádal ji, aby odsouzenému vyřídila, aby se ihned dostavil na středisko PMS. Následující den se Antonín dostavil na středisko PMS, sdělil, že bydlí u otce, u bytu ale není funkční zvonek, kontaktní telefon předal na otce. Uvedl, že otec souhlasil s tím, že u něj bude bydlet. Na PMS byl proveden záznam o změně místa výkonu TDV. 27.11 a 01.12. byly provedeny kontroly, obžalovaný byl přítomen (v bytě u otce). 3.12. opět požádal o změnu výkonu TDV, a to k bývalé přítelkyni. Kontrola 14.12. byla provedena v nahlášeném bytě u přítelkyně, tam však přítomen nebyl. Probační úředníci Antonína zastihli v bytě u otce, kde jim sdělil, že byl z bytu přítelkyně vyhozen, působil silně podnapilým dojmem, stěžoval si na soužití s družkou, otcem a se sousedy. Nemůže si sehnat práci, raději půjde do kriminálu.

Probační úředník zaslal zprávu soudu o průběhu kontroly TDV a současně požádal soud o sdělení stanoviska k častým změnám bydliště odsouzeného, zda se podle názoru soudu už nejedná o maření výkonu TDV.

Odsouzenému byla zaslána výzva, aby se dostavil na konzultaci na středisko PMS v druhé polovině prosince 2010.

Středisku PMS byl soudem zaslán Rozsudek z 12/2010, o odsouzení obžalovaného k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou pro trestný čin krádeže §247 krádeže odst. 1 písm. d), e), jelikož odcizil při jízdě tramvají z dámské kabelky peněženku a tímto jednáním způsobil škodu ve výši 3.317,--Kč. Jednal tak, přestože byl v červenci r. 2009 odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 9 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou. Současně mu byla uložena povinnost uhradit poškozené způsobenou škodu.

24.12 a 25.12. byly provedeny kontroly, obžalovaný byl přítomen v bytě u otce. Výkon TDV byl ukončen 4.1.2011. Probační úředník zaslal závěrečnou zprávu na soud s vyjádřením k průběhu výkonu TDV. Konstatoval, že odsouzený nevedl řádný život (viz rozsudek pro TČ krádeže) a navrhl soudu, aby odsouzený náhradní trest vykonal.

Středisku PMS byl soudem zasláno Usnesení z 1/2011 o vykonání náhradního trestu odnětí svobody v trvání 2 měsíců stanovený trestním příkazem z 2/2010, odsouzený byl pro výkon trestu zařazen do věznice s ostrahou, které nabylo právní moci 2/2011. V současné době odsouzený vykonává náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 měsíců. Spis byl na středisku PMS ukončen Usnesením v 2/2011.

Shrnutí

Trest domácího vězení pro Antonína byl rozhodnutím soudu nařízen bez předjednání a spolupráce se střediskem PMS. Dle mého názoru toto rozhodnutí soudu mohlo do značné míry zapříčinit, že tento trest byl Antonínem mařen. Dále se domnívám, že taktéž nařízení výkonu TDV nebylo soudem vhodně uloženo, protože nebyla Antonínovi stanovena žádná přiměřená lhůta, ve které by si mohl vyřídit své záležitosti po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Ačkoliv dal soudu Antonín slib, že tento trest bude vykonávat, soud měl dle mého názoru ke zjištění stanoviska obviněného pověřit středisko PMS, které by důkladně zmapovalo oblasti, které mohou zásadním způsobem ovlivnit vykonatelnost trestu, v tomto případě zejména zhodnotit míru motivovanosti pachatele trest vykonat, předjednat s ním způsob jeho kontaktování a zjistit jeho faktické bydliště, zjistit rodinnou situaci a poměry. Středisko PMS

by vyhodnotilo veškerá rizika která, jak se v tomto případě domnívám, by byly překážkou pro nařízení výkonu TDV. Z tohoto důvodu také předpokládám, že by v tomto případě nebyl trest TDV střediskem PMS doporučen jako vhodný. Mé zhodnocení se opírá i o fakt, že Antonín byl po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody řádně poučen o tom, že je povinen se ihned dostavit na středisko PMS, toto však sám neučinil. Chybou soudu také bylo, že nedostatečně specifikoval adresu, na které se měl Antonín pro nařízení výkonu TDV zdržovat, který shodou okolností ve stejném panelovém domě svévolně měnil byty. Tyto časté změny svého bydliště ale probačním úředníkům nenahlásil. Dvakrát nebyl přítomen v bytě, kde se zavázal trest vykonávat V době výkonu TDV nevedl řádný život a dopustil se přečinu krádeže, za což mu byl mimo jiné uložen trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou. Celková spolupráce Antonína s PMS byla hodnocena jako problematická, a proto byl probačním úředníkem podán návrh soudu na uložení náhradního trestu. Soud v 2/2011 rozhodl o vykonání náhradního trestu odnětí svobody v trvání 2 měsíců, kdy byl Antonín pro výkon trestu zařazen do věznice s ostrahou.

Pro zpřehlednění vyhodnocení účinnosti TDV v praxi uvádím následující tabulku č. 2:

Tabulka č. 2: Vyhodnocení účinnosti TDV v praxi

Kazuistika	č. 1 pan Karel	č. 2 paní Iva	č. 3 pan Antonín
věk	60	40	38
počet předchozích odsouzení	2	6	10
dřívější uložený trest odnětí svobody	ne	ano	ano
spáchaný TČ pro který byl uložen TDV	krádež	krádež	maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání
udělen souhlas obžalovaného k uložení TDV	ano	z počátku negativní postoj, v průběhu kontaktu s PMS přehodnocen	ano
délka TDV v měsících	12	4	2
délka náhradního trestu TDV v měsících	6	2	2
vhodné stanovení počátku výkonu TDV soudem	ne	/	ne
předjednáno uložení trestu se střediskem PMS	ne	ano	ne
spolupráce s PMS	špatná (komunikuje)	velmi dobrá	problematická

Kazuistika	č. 1 pan Karel	č. 2 paní Iva	č. 3 pan Antonín
	manželka)		
zaměstnání v době TDV	invalidní důchod	mateřská dovolená	ne
bytová situace	dobrá	špatná	špatná
rodinné zázemí	dobré	dobré	velmi špatné
finanční situace	tíživá	velmi tíživá	velmi tíživá
motivace	žádná	ano	ne
překážky bránící výkonu trestu / omezení	zdrav. problémy	ne / narození dítěte	bez zaměstnání, špatné bytové podmínky nestabilní rodinné zázemí
placení náhrady škody za TDV	ne	ano	ne
placení náhrady škody za jiné TČ	ne	ano	ano
kontrola výkonu TDV pracovníky PMS	ano	/	ano
porušení podmínek TDV	ano	/	ano
vhodné uložení TDV	ne	ano	ne
Současný stav	podána žádost od upuštění od výkonu TDV	výkon TDV nebyl dosud pravomocně nařízen	přeměna na trest odnětí svobody

5 ZÁVĚR

Probační a mediační služba České republiky představuje poměrně novou instituci v systému trestní justice. Probační úředníci ve své profesi vychází nejenom ze znalostí práva, zejména trestního, ale v praxi uplatňují především prvky sociální práce. Jejich práce není jen pouhou kontrolou výkonu alternativních trestů, ale také nabízenou pomocí a podporou.

Nastavení PMS v současnosti ukazuje na fakta, že se vývojové reformy justičního systému vydaly správným směrem. Došlo k výrazné proměně vztahu justičního úředníka a pachatele trestného činu, nově navržené alternativy mají zaručit stejné naplnění účelu trestu jako by byl nad odsouzeným vykonáván klasický trest odnětí svobody. Alternativní tresty mají mít na pachatele především pozitivní dopad, a to v podobě odbourání možných recidiv. V českém justičním systému ovšem lze stále spatřovat nedostatky v nabízené pomoci pro oběti trestného činu. Faktem je, že je stále daleko větší péče věnována pachateli než oběti trestného činu. O nápravu pohledu na tuto skutečnost dlouhodobě PMS usiluje a domnívám se, že nabízenými službami a spoluprací s neziskovými organizacemi je v této věci na velmi dobré cestě.

Značnou část práce jsem věnovala zmapování problematických míst v činnosti PMS. Domnívám se, že tento cíl se mi podařilo splnit, a to nejen díky zkušenosti z absolventské stáže, odborné praxe, rozhovorům s probačními úředníky a asistenty, ale především analýzou spisového materiálu – rozbořením kazuistik nového alternativního trestu domácího vězení a také vyhodnocením statistiky případů Jihomoravského kraje z let 2009 a 2010.

Téma mé bakalářské práce jistě není zdaleka vyčerpáno, činnost PMS je tak rozmanitá, že bych na tuto bakalářskou práci ráda navázala a věnovala se dané problematice podrobněji ve své diplomové práci.

6 RESUMÉ

Probační a mediační službě se za 10 let existence podařilo vybudovat významné postavení v justičním systému, kdy se stala významným partnerem orgánů činných v trestním řízení. Svou činností usiluje o obnovení respektu k právním normám, integraci pachatele, urovnání konfliktních stavů a řešení sporů mezi obviněným a poškozeným. Dalším posláním PMS je prevence kriminality a snižování rizik recidivy, čímž především přispívá k ochraně společnosti..

Ve své práci „Pachatel a oběť ve vztazích Probační a mediační služby – východiska a praktické vztahy“ jsem podala přehled o fungování a činnosti Probační a mediační služby s primárním cílem zmapovat problematická místa ve výkonu praxe PMS střediska Brno. Zároveň jsem se pokusila upozornit na problémy, se kterými se probační úředníci při své práci potýkají. Za největší problémem považuji nedostatečné personální obsazení, které pro probační úředníky a asistenty přináší enormní pracovní zatížení, kdy nemají prostor věnovat případům dostatečné množství času. K nápravě takového stavu ovšem chybějí finanční prostředky. Ve druhé části této práce se zaměřuji na pachatele trestného činu a dále jsem přehledně popsala alternativní tresty: obecně prospěšné práce, trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Třetí část pojednává o oběti trestného činu, právech oběti, kde na závěr uvádím přehled neziskových organizací věnujících se obětem trestného činu.

V závěru bakalářské práce jsou zpracovány kazuistiky trestu domácího vězení, které považuji za přínosné v rámci objasnění problematiky fungování PMS v praxi a které jsou zároveň doplněny o vlastní pohled získaný několikaměsíční praxí ve středisku PMS Brno.

7 ANOTACE

Bakalářská práce „Pachatel a oběť ve vztazích Probační a mediační služby – východiska a praktické vztahy“ v první části pojednává o fungování a činnosti Probační a mediační služby (dále PMS) s primárním cílem zmapovat problematická místa ve výkonu praxe PMS střediska Brno. Ve druhé části této práce se zaměřuji na pachatele trestného činu a definuji alternativní tresty: obecně prospěšné práce, trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Třetí část pojednává o oběti trestného činu a spolupráci PMS s nevládními organizacemi. V závěru bakalářské práce jsou zpracovány kazuistiky trestu domácího vězení, které považuji za přínosné v rámci objasnění problematiky fungování PMS v praxi a které zároveň doplňuji o vlastní pohled získaný několikaměsíční praxí ve středisku PMS Brno.

ANNOTATION

The first part of the Bachelor thesis titled “The Offender and Victim in the Relationships of the Probation and Mediation Service - Bases and Practical Relations” deals with the functioning and activities of the Probation and Mediation Service (hereinafter the PMS); its primary objective is to map problematic points in the practical performance of the PMS Brno Centre. The second part of the thesis focuses on offenders of criminal acts and defines alternative punishments: community service, house arrest, and prohibition of entry to sports, cultural and other social events. The third part deals with victims of crime and cooperation between the PMS and non-governmental organizations. The closing part of the thesis presents case reports of home confinement sentences, which I consider useful in clarifying the issue of the PMS practical performance; I have also added my own view acquired during several months of gaining practical experience at the PMS Brno Centre.

KLÍČOVÁ SLOVA

Probační a mediační služba ČR, pachatel trestného činu, oběť trestného činu, trest obecně prospěšných prací, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, trest domácího vězení, středisko PMS Brno

KEY WORDS

Probation and Mediation Service of the Czech Republic; offender of crime; victim of crime; punishment of community service; prohibition of entry to sports, cultural and other social events; punishment of home confinement; PMS Centre Brno.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Právní předpisy

- 1) Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)
- 2) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- 3) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- 4) Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- 5) Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů

Monografie

- 1) ČÍRTKOVÁ L., VITOUŠOVÁ P., a kol. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
- 2) DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. ISBN 80-902998-0-6.
- 3) DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P. *Probace a mediace. Možnost řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.
- 4) HOLÁ L., *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. 190 s. ISBN 80-247-0467-6.
- 5) KUČHTA J., VÁLKOVÁ H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd., Praha : C.H. Beck, 2005., 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
- 6) MARKLOVÁ L., ŠTĚPANÍK P., VENGLÁŘOVÁ M., a kol. *Manuál práce s oběťmi trestných činů a domácího násilí*. 1. vyd. Praha: Asociace občanských poraden, 2007. 86 s.
- 7) *Poslání a organizační struktura Probační a mediační služby: mezinárodní diskusní fórum: záznam referátů, diskuse a doporučení odborníků v oblasti probace a mediace*, Praha 13.11.1997. Praha: VV Praha Pankrác, 1997. 78 s.

- 8) SOTOLÁŘ A., PÚRY F., ŠÁMAL P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000. 468 s. ISBN 80-7179-350-7.
- 9) ŠEBEK J. *Základy trestního práva*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010. 56 s.
- 10) VANTUCH P., *Trestní právo*. 2. vyd. Brno: Rabínova vysoká škola, 2010. 421 s.
- 11) VITOUŠOVÁ P. a kol. *Bílý kruh bezpečí 1991 – 2006 – obětí kriminality*. 1. vyd. Praha: Východočeská tiskárna, 2006. 99 s.
- 12) ŽATECKÁ E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-87071-55-7.

Další zdroje

- 1) Informační leták PMS ČR: Mediace.
- 2) Informační leták PMS ČR: Obecně prospěšné práce - Průvodce trestem OPP pro klienty PMS ČR.
- 3) Informační leták PMS ČR: Průvodce oběti trestného činu.
- 4) Informační leták PMS ČR: Probační dohled.
- 5) Informační leták PMS ČR: Parole - Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem.
- 6) Informační leták PMS ČR: Trest domácího vězení – Průvodce pro klienty PMS ČR.
- 7) Metodický postup střediska PMS v rámci zajištění výkonu dohledu.
- 8) KLUSÁK V., Pokyn ředitele č. 2/2010 k provádění výkonu dohledu nad pachateli násilných trestných činů – závěry, prováděné reflexe, zjištěné nedostatky, příklady dobré praxe střediska PMS Brno.
- 9) Pokyn ředitele PMS ČR, č. 1/2010 ze dne 15.01.2010 - Metodický standard PMS v rámci výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.
- 10) Pokyn ředitele č. 2/2010 ze dne 22.01.2011 upravující postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti výkonu dohledu nad pachateli násilných trestných činů.
- 11) Pokyn ředitele č. 3/2010 ze dne 20.01.2010 - Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací.

- 12) Pokyn ředitele č. 4/2010 - Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkon kontrol trestu domácího vězení.
- 13) Souhrnná statistika nově evidovaných případů v Jihomoravském soudním kraji za rok 2009 a 2010.
- 14) Výroční zpráva Probační a mediační služby za rok 2008.

Elektronické prameny

- 1) Poslání a činnost [online]. Praha : Bílý kruh bezpečí, © 2007 - 2011 [cit. 20.04.2011].
Dostupné na [www<http://www.bkb.cz>](http://www.bkb.cz).
- 2) Práva oběti [online]. Brno : Liga lidských práv, RSS © 2011 [cit. 20.04.2011].
Dostupné na [www<http://www.llp.cz>](http://www.llp.cz).
- 3) Úvodní stránka [online]. Brno : Magdalenium, © 2011 [cit. 20.04.2011].
Dostupné na [www<http://www.magdalenium.cz>](http://www.magdalenium.cz).
- 4) Služby [online]. Brno : Spondea, © 2011 [cit. 22.04.2011].
Dostupné na [www<http://www.spondea.cz>](http://www.spondea.cz).
- 5) Služby [online]. Praha : Centrum sociálních služeb Praha, © 2008 [cit. 22.04.2011].
Dostupné na [www<http://www.csspraha.cz>](http://www.csspraha.cz).
- 6) Naše služby [online]. Praha : České sdružení obětí dopravních nehod, © 2004 [cit. 21.04.2011].
Dostupné na [www<http://www.csodn.cz>](http://www.csodn.cz).
- 7) Kdo jsme [online]. Praha : ROSA, © 2009 [cit. 21.04.2011].
Dostupné na [www<http://www.rosa.cz>](http://www.rosa.cz).
- 8) Potřebuji pomoc [online]. Brno : Intervenční centrum Brno, © 2011 [cit. 27.04.2011].
Dostupné na [www<http://www.ic-brno.cz>](http://www.ic-brno.cz).

9 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- PMS – Probační a mediační služba
- OČTŘ – orgány činné v trestním řízení
- OPP – obecně prospěšné práce
- ZSM – Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
- TDV – trest domácího vězení
- TVZ – trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

10 SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Nově evidované případy v Jihomoravském soudím kraji v roce 2009 a 2010	18
Tabulka č. 2: Vyhodnocení účinnosti TDV v praxi	55